

Susret odgajanja Hercegovačke franjevačke provincije na Širokom Brijegu

Široki Brijeg, 2. siječnja 2025.

IVANA KARAČIĆ /
ktabkbih.net

Posljednjeg dana 2024. godine, 31. prosinca, u franjevačkom samostanu na Širokom Brijegu održan je susret svih odgajanja Hercegovačke franjevačke provincije. Na zajedničko druženje u večernjim satima okupili su se sjemeništarci iz Sinja, postulanti iz Mostara, novaci s Humca te bogoslovi iz Zagreba sa svojim odgojiteljima i provincijalom fra Jozom Grbešom, objavljeno je na mrežnoj stranici Provincije franjevci.info.

Nakon jednosatna druženja, koje je proteklo u duhu franjevačke jednostavnosti i mladenačke radosti, uslijedilo je predavanje fra Slavena Tomića. Govorio je o kozmičko-nebeskoj dimenziji liturgije povezujući ju s izvješćem stvaranja iz *Knjige Postanka* i s *Pjesmom stvorova* svetoga Franje. Nakon završetka predavanja, s mnoštvom širokobriješkoga puka, proslavljena je sv. misa zahvalnica za proteklu 2024., koju je predslavio

provincijalom fra Jozo Grbeš.

Otpjevavši himan *Te Deum* (*Tebe Boga hvalimo*), susret je nastavljen bratskom večerom sa zajednicom samostana na Širokom Brijegu.

Nakon večere sudionici susreta s vicepostulatorom fra Miljenkom Stojićem i gvardijanom fra Ivanom Ma-

rićem otišli su na ratno sklonište gdje su jugokomunisti 7. veljače 1945. ubili i zapalili 12 fratara. Pomolili su se za njih imajući pred očima primjer njihova života i rada.

Susret je završio druženjem, razgovorom i pjesmom u samostanskoj zbornici. ✍

Izložbom započeli Dani pobijenih hercegovačkih franjevac

Široki Brijeg, 31. siječnja 2025.

LUCIJANA KOŽUL

Hrvatsko muzejsko društvo ove je godine organiziralo jubilarnu 20. Noć muzeja, najveću muzejsku manifestaciju koja se neprekidno održava od 2005. Na početku u ovoj je manifestaciji sudjelovalo svega nekoliko zagrebačkih

muzeja da bi prošlih godina bilo uključeno oko 250 muzeja, galerija i drugih baštinskih institucija iz Hrvatske i inozemstva. Tema je ovogodišnje Noći muzeja »Muzeji – vidljivi i nevidljivi«.

Franjevački muzej i galerija Široki Brijeg i ove su godine sudjelovali u hrvatskoj Noći muzeja bogatim programom koji spaja umjetnost, povijest i

duhovnost. Uvečer 31. siječnja u 19.00 otvorena je izložba pod nazivom »Materijalizirana transcendentalnost: Božjim svjetlom otkriveni« koja je posvećena 80. obljetnici jugokomunističkoga ubojstva 66 hercegovačkih franjevac tijekom Drugoga svjetskoga rata i u poraću. Program je vodila Željka Šaravanja.

Na početku je uvodni pozdrav imao ravnatelj Franjevačkoga muzeja i galerije, gvardijan samostana na Širokom Brijegu, fra Ivan Marić. Nakon uvodna pozdrava kustos Josip Mijić kratko je predstavio manifestaciju Noć muzeja. Povjesničar umjetnosti, i jedan od autora teksta u katalogu izložbe, Tomislav Čavar predstavio je izložbu te поближе pojasnio kako su nastale izložene skulpture. Drugi je autor teksta za katalog izložbe fra Dane Karačić.

Izložbu je otvorio fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva

»Fra Leo Petrović i 65 subrača«. Time su započeli ovogodišnji Dani pobijenih hercegovačkih franjevaca.

Kustosi Josip Mijić i Ana Naletilić-Ivanković oblikovali su jedinstvene skulpture u litofan tehnici koje pod svjetlom otkrivaju likove pobijenih franjevaca. Skulpture, na prvi pogled apstraktne, svojim oblikom skrivaju likove pobijenih franjevaca, a njihova prava narav otkriva se tek uporabom unutarnjega svjetla. Svjetlost ne samo da osvjetljava već simbolično progovara – otkrivajući priče žrtve, sjećanja i budi

duhovne transcendencije. Izložba postaje mjesto gdje se nevidljiva prošlost materijalizira i postaje dostupna našim osjetilima i razumijevanju. Pobijeni franjevci u svojoj su punini prikazani kao svjedoci vjere i žrtve. Svjetlost, prolazeći kroz njihove materijalizirane oblike, predstavlja Božju nazočnost koja ih iz tame podiže u svjetlost istine i sjećanja. Ovim činom njihova se priča ne završava u prolaznom, već postaje trajna duhovna poruka osvjetljavajući put svima koji traže istinu, nadu i vječni smisao u vjeri. ✎

Široki Brijeg: Hodnja sjećanja i postavljanje spomen-ploče za pobijene

Široki Brijeg, 3. veljače 2025.

LUCIJANA KOŽUL

O bilježavanje Dana pobijenih hercegovačkih franjevaca ili 80. obljetnice njihova ubojstva nastavilo se 2. veljače Hodnjom sjećanja. Mještani Crnih Lokava, Dobrkovića, Knešpolja, Mokrog, Uzarića, a ove godine još i mještani Čerigaja i Privalja te širokobriješki trećari uobičajeno su pješaćili od spomenika svojim pobijenima do ratnog skloništa na Širokom Brijegu gdje je ubijeno i zapaljeno 12 hercegovačkih franjevaca. Jedna skupina trčala je iz Crnih Lokava. Kod ratnog skloništa u 17.00 dočekao ih je vicepostulator fra Miljenko Stojić, fra Dane Karačić te oni koji su s njima hodočastili, odnosno voditelji područnih crkava u tim mjestima: fra Ante Penava, fra Džoni Dragić i fra Franjo Čorić. Predstavnici skupina zapalili su svijeće, a vicepostulator je predvodio prigodnu molitvu.

Nakon Hodnje sjećanja bila je krunica u 17.30, a zatim sv. misa u 18.00 koju je predvodio provincijal hercegovačkih

franjevaca fra Jozo Grbeš. U svojoj propovijedi naglasio je važnost poštivanja zakona: »Slijediti zakon, o kako je to važno u svim biblijskim knjigama. Zakon koji čuva čovjeka od sebe i od drugih. Zakon koji ga usmjerava prema gore kako ne bi nikada u životu hodao s pogledom prema zemlji. Zakon koji omogućava pravednost. Upravo zbog čovjekove slabosti, grješnosti i bijede sebičnosti dan mu je zakon kao pomoć na putu koji ga usmjerava, čuva i vodi. Stoga ovaj blagdan poštivanja zakona, prinosi i molitve neka i nas učini

učenicima dosljednosti, sljedbenicima zakona, prinositeljima žrtve vlastitog života. Onda ćemo, vjerujem, razumjeti i žrtvu naših nevinih i ovdje na Brijegu i u čitavu narodu.«

Nakon završetka sv. mise provincijal je, u zajedništvu s fratrима iz samostana, blagoslovio spomen-ploču koja je postavljena na samostanskoj zbornici iz koje su odvedena dvanaestorica fratara u ratno sklonište te tamo strijeljani metkom u zatiljak i zapaljeni. Na ploči piše: *Iz ove su zbornice 7. veljače 1945. jugokomunisti vodili u ratno*

sklonište na ubijanje, jednoga po jednoga, 12 hercegovačkih franjevac. Njihova su imena: fra Marko Barbarić, fra Stanko Kraljević, fra Ivo Slišković, fra Krsto Kraljević, fra Arkan-

deo Nuić, fra Dobroslav Šimović, fra Tadija Kožul, fra Borislav Pandžić, fra Žarko Leventić, fra Viktor Kosir, fra Stjepan Majić i fra Ludovik Radoš. Tomu je dodan i navod iz Svetog

pisma: Zlostavljahu ga, a on puštaše, i nije otvorio usta svojih. K'o janje na klanje odvedoše ga; k'o ovca, nijema pred onima što je strižu, nije otvorio usta svojih. (Iz 53,7) ✍

Na Širokom Brijegu obilježeni dani sjećanja

Široki Brijeg, 3. veljače 2025.

LUCIJANA KOŽUL

U povodu Dana sjećanja na pobijene franjevce i puk Širokog Brijega te Dana sjećanja na žrtve komunističkog zlosilja 3. veljače u Širokom je Brijegu ispod križa, koji je simbol muke i smrti,

položen vijenac, zapaljene svijeće i održana prigodna molitva za sve žrtve s ovih područja. Svijeće su zapalili izaslanstva Grada Širokog Brijega, Županije zapadnohercegovačke (ŽZH), Hrvatskog narodnog sabora te predstavnici braniteljskih udruga. Nakon intoniranja hrvatske himne »Lijepa naša« održana je kratka

molitva koju je predvodio vicepostulator postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača« fra Miljenko Stojić.

Podsjetimo da je iz općine Široki Brijeg tijekom Drugoga svjetskog rata i poraća ubijena 2.189, a iz ŽZH 7.151. osoba. Te rane još i te kako bole, kao i u drugim mjestima hrvatskih zemalja. ✍

Župa Studenci, odakle su četvorica ubijenih hercegovačkih franjevac, na Danima pobijenih hercegovačkih franjevac

Široki Brijeg, 4. veljače 2025.

LUCIJANA KOŽUL

Obilježavanje Dana pobijenih hercegovačkih franjevac ili 80. obljetnice njihova ubojstva nastavilo se 4. veljače u samostanskoj crkvi na Širokom Brijegu molitvom krunice u 17.30 te sv. misom za pobijene franjevce i puk Božji. U 18.00 sv. misu je predvodio don Ivan Perić, župnik u Studencima. U Drugom svjetskom ratu ubijena su četvorica franjevac koji su rodom iz župe Studenci: fra Andrija Jelčić, fra Nenad Pehar, fra Alojzije Miličević i fra Radoslav Vukšić.

Na svetoj je misi pjevao dječji zbor »Gospini slavuji« pod vodstvom s. Slavice Kožul. Misna čitanja pročitali su

ministranti koje predvodi fra Željko Tomić.

Don Ivan se u svojoj propovijedi osvrnuo na istinske svjedoke te naglasio kako je važno da ne nastane raskorak između onoga što usnama izgovaramo i životom živimo. »Ove riječi osobito se odnose na one kojih se ovih dana spominjemo, naše Širokobriške mučenike. Nikli i ponikli u našem hrvatskom narodu, mučeničkom narodu kojeg je kroz njegovu dugu povijest uvijek trala i tlačila neka crna ruka koja ga je željela izbrisati s lica zemlje. Samo u XX. st. bezbrojna su stratišta uzrokovana terorom i mržnjom bezbožne komunističke vlasti. Svjedoci su tolike grobnice, pronađene i nepronađene,

križni putovi Drugog svj. rata i poraća, ali jednako tako i nedavnog Domovinskog. Naše njive, putovi, šume, staze, natopljene su krvlju naših mučenika. Naši su svećenici dijelili sudbinu svoga naroda. Ali niti spaljivanje njihovih tijela ni bacanje u hladnu Neretvu te kobne veljače 1945. nije moglo izbrisati njihovo svjedočanstvo Isusove riječi: »Nema veće ljubavi od ove da tko položi život svoj za svoju braću...« Upravo su oni to učinili! I zato je njihova žrtva posvjedočene ljubavi prema Bogu i bližnjem neizbrisiva te kako vrijeme odmiče sve više svijetli kao svjetionik u noći silnog bezboštva današnjeg svijeta i načina života. ... Kada dođete, a mnogi ste zacijelo već bili, pred Svetište Srca Isusova

u Studencima, odakle i sam dolazim, na spomen ploči pred župnom crkvom stoji 276 imena isklesanih u kamenu, imena ljudi koji su žrtva dva svjetska i Domovinskog rata. Najveća većina žrtve su komunističkog zločina. Među njima su i četvorica svećenika franjevac. Njihova prolivena mučenička krv po hercegovačkoj tvrdoj grudi sjeme je nade za naš sadašnji i budući život. Oni su putokaz kojim smjerom trebamo ići, u njima zrcali postojana beskompromisna vjera, baš kao vjera žene iz netom pročitana evanđelja koja je vjerovala da će ozdraviti samo ako se dotakne

Gospodinovih haljina. Ali, draga braćo i sestre, mi ne možemo i ne smijemo živjeti samo od njihove slave. I ovo naše obilježavanje 80-te obljetnice njihove mučeničke smrti ne može i ne smije biti tek jedna u nizu obljetnica. Ovaj spomen traži od nas da ozdravimo. Zato molimo i trebamo njihov zagovor. Da naš hrvatski narod ozdravi, od čega: od grijeha sklerotičnosti, zaborava. Jer već su mnogi zaboravili što je bilo i 90-ih, pogotovo '45-e. Jer nismo dovoljno učili i naučili iz svoje krvave prošlosti, nedavne i davne. I stoga nam se ta krvava povijest ponavlja. Da naš narod

ozdravi od bezbožne psovke. Da naš narod ozdravi od razdora i podjela i u društvu, politici pa i Crkvi. Jer razdor je crv koji nas kao suho drvo iznutra grize i izgriza da se neprimjetno pretvaramo u duhovnu trulež. Živimo u svijetu koji nam za ideale i uzore postavlja ugodan život bez žrtve i odricanja, olako stjecanje bogatstva bez obzira koga na tom putu trebamo pogaziti i prevariti. To je rak rana našeg naroda i načina života koja kao da je metastazirala po cijelom tijelu našeg hrvatskog bića. A naši mučenici zacijelo vapi pred licem Božjim da njihova žrtva života bude zalog našeg obraćenja i osobnog i u cijelosti narodnog», rekao je don Ivan Turudić.

I ove godine Vicepostulatura je raspisala natječaj na temu *Pobijeni hercegovački franjevci* te su na kraju sv. mise podijeljene nagrade za uzrast djeca. Prvu nagradu dobila je Josipa Begić za priču pod naslovom »Priča samostana«. Ante Rezo dobio je drugu nagradu za pjesmu »Vječnost«. Pjesmu »Pobijeni franjevci« napisala je Marija Slišković koja je dobila treću nagradu.

Hrvatska radiopostaja Široki Brijeg prenosila je sve uživo putem zemaljskih valova i preko interneta. Činit će to i sljedećih dana. ✍

Župa Tomislavgrad na Danima pobijenih hercegovačkih franjevaca

Široki Brijeg, 5. veljače 2025.

LUCIJANA KOŽUL

Molitveni program obilježavanja Dana pobijenih hercegovačkih franjevaca na Širokom Brijegu započeo je 5. veljače molitvom sv. krunice i razmatranjem u 17.30. U 18.00 uslijedila je sv. misa zadušnica koju je predslavio fra Hrvoje Miletić, župnik u Tomislavgradu. Iz župe Tomislavgrad trojica su ubijenih franjevaca: fra Miljenko Ivanković, fra

Julijan Petrović i fra Ludovik Radoš. A sama župa imala je 564 žrtve, dok cijelo duvanjsko područje broji 2.021 žrtvu. Na sv. misi sumisli su i fra Josip Repeša, župnik iz Vrgorca te fra Kristijan Perković, župnik u Bačini i Plini.

Fra Hrvoje je u svojoj propovijedi razložio što znači mučeništvo i povezao ga s franjevcima i pukom Božjim koji je stradao u Drugom svjetskom ratu: »Još se do krvi ne oduprieste grijehu«. Zanimljivo je da današnje prvo čitanje

počinje upravo ovim riječima kojima je završilo jučerašnje prvo čitanje. »Još se do krvi ne oduprieste...« Danas se spominjemo upravo onih koji su se do krvi oduprijeli, onih koji su svojim nijemim, ali nepokolebljivim otporom krvnicima izabrali smrt i pobjedu. Prije nekoliko dana čitam članak koji započinje riječima: »Zašto su mučenici postali mučenici?«; i odgovara se ovako. »U mnogim izvješćima mučenja prvih kršćanskih mučenika saznajemo da se iz njihovih

usta mogla čuti samo jedna jedina riječ – Krist!” Da, to je jednostavna tajna kršćanskog mučeništva. Mnogo su ljubili, mnogo su ljubili Isusa Krista i tako su postali mučenici. Samo onaj tko mnogo ljubi može postati mučenik. Braćo i sestre, mi gotovo ništa ne znamo o zadnjim trenutcima života naših fratar, krvnici i svjedoci iz straha ili mržnje nisu ništa govorili, ali ono što zacijelo znamo jest da nitko od njih u zadnjim trenutcima života nije zaniijekao kršćansku vjeru i Krista. Zato znamo da je i kod njih, kao i kod mučenika iz prvih kršćanskih vremena, na ustima bio samo Krist. Da im je u tim trenutcima bila na ustima neka druga riječ, ostali bi na životu, ali kakvom životu? Tako su se lako mogli spasiti i dobiti zemaljske časti i vlasti! Međutim, oni su izabrali prijezir sadašnjeg, radi onoga budućeg. Oni su znali da je život i tako prolazan, nalik sjeni, a da je onaj gore život vječan. Crkva ne slavi mučenike zbog patnje, nego zbog razloga patnje, ljubavi prema Isusu Kristu; i mi naše fratre

slavimo ne zato što su mučeni, nego zato što su mučeni zbog svoje ljubavi prema Kristu i što su u svojoj ljubavi ostali nepokolebljivi, što im je na ustima ostala riječ Krist... Ako nema ljubavi prema Bogu, nema ni potpune, do kraja nesebične ljubavi prema bližnjemu. Bez ljubavi čovjek u sebi može izrasti u monstruma, što nam pokazuju brojni grobovi iz veljače 1945. Brate i sestro, promatraj svoj život i vidjet ćeš da svaki put kad si živio za drugoga, bio si istinski sretan. Toliike godine i cijeli život ljudi potroše pokušavajući, ugađajući sebi, postići sreću, i što je ishod toga, što na koncu dobiju? Samo gorčinu, svoju i drugih – ocean gorčine. Braćo i sestre, zar naš život bez ideala, bez žrtve za druge, bez ljubavi za druge ne postaje samo gorčina, ocean gorčine. Upravo toga se mi danas prisjećamo, onog mučeničkog puka koji je živio za kršćansku vjeru, ali i za svoje bližnje, za svoje obitelji. Prisjećamo se onog nebrojenog mnoštva koje ni pod cijenu mučeničke smrti nije htjelo sablazniti svoje bližnje,

izdati kršćansku vjeru, nego su radije umirali da bi se istinski život nastavio.« Fra Hrvoje je propovijed završio ovim riječima: »Koji je čovjek moćniji od mučenika? Nema ga. Što može svijet mučeniku kad je on zbog ljubavi prema Kristu prezreo svijet i samoga sebe? Ne može ništa! Molimo za snagu da se i mi, ako bude trebalo, odupremo, ali još više molimo za duh mučeništva kroz ispunjavanje svojih obaveza, u tišini, u molitvi, u časnom izvršavanju dužnosti; kroz rađanje i odgajanje, u onoj tišini svakodnevnog života – davati život malo po malo.«

Pjevanjem i čitanjem sv. misno slavlje uveličali su širokobriješki framaši pod vodstvom fra Ivana Crnogorca.

Vicepostulator fra Miljenko Stojić i večeras je dodijelio nagrade na natječaju s temom o ubijenim hercegovačkim franjevcima, ovaj put za uzrast mladež. Prvu nagradu dobila je Ivana Jurčević iz Tomislavgrada za literarni rad »Priča jednog zida«. Ostale nagrade nisu dodijeljene. ✍

Široki Brijeg: Hrvatski predstavnici iz Crne Gore odali počast pobijenim franjevcima

Široki Brijeg, 6. veljače 2025.

jabuka.tv

Hrvatski predstavnici iz Crne Gore kod franjevačkog su ratnog skloništa u Širokom Brijegu zapalili svijeće i pomolili se za pobijene hercegovačke franjevce. Izaslanstvo je dočekao fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«.

Počast ubijenim franjevcima odao je Adrijan Vuksanović, zastupnik u Skupštini Crne Gore i predsjednik Hrvatske građanske inicijative, jedine stranke Hrvata u Crnoj Gori. U izjavi za portal Jabuka.tv Vuksanović je kazao da rado dolazi u Široki Brijeg i Međugorje, a mjesto stradanja širokobrijeških franjevaca na njega je ostavilo snažan dojam. »Često hodočastim, tako sam i danas hodočastio na ovo posebno mjesto, i prvi put kad sam bio na mjestu stradanja fratara tada sam kazao onima s kojima sam došao "Mene je ovdje strah". Danas ponovno kažem da je mene ovdje strah, ali to nije strah od tuđeg i dalekog, to je strah pred otajstvom jedne žrtve. Hrvatski narod sazdan je na otkupiteljskoj žrtvi i fratara koji su ovdje mučki pobijeni, i blaženog kardinala Alojzija Stepinca, i blaženog Miroslava Bulešića, i Drinskih mučenica, i svih znanih i nezvanih koji su se žrtvovali za katoličku vjeru i podnijeli mučeništvo radi svog hrvatskog imena. Zbog toga sam danas ovdje, da hodočastim. Ne da molim za širokobriješke fratre, već da molim njih za sebe, za zajednicu, za Hrvate u Crnoj Gori i diljem svijeta«, izjavio je Adrijan Vuksanović. Podsjetio je da su se slični zločini dogodili i u Kotorskoj biskupiji kojoj pripada, a da je dužnost svih, pa i mlađih naraštaja, da šire istinu o tome.

»Ovaj zločin bio je sustavno zataškavan. U našoj Kotorskoj biskupiji dogodila su se tri zločina gdje su tri svećenika na pravdi Boga ubijena; naša biskupija je također mučenička. U posljednje vrijeme sve se više zna o tim zločinima i to je nešto što je dobro. Mi koji smo svjesni vrijednosti te otkupiteljske žrtve za hrvatski narod pozvani smo širiti tu istinu«, rekao je Vuksanović.

S tragičnim događajima iz Drugoga svjetskog rata i poraća goste iz Crne Gore upoznao je vicepostulator fra Miljenko Stojić. U izjavi za portal Jabuka.tv fra Miljenko je istaknuo poseban značaj 80. obljetnice ubojstva hercegovačkih franjevaca, ali i izrazio zadovoljstvo načinom na koji zajednica, pa i vlast, pristupa ovim događajima. »Svaka obljetnica nosi u sebi nešto posebno i svi koji tada nazočimo sjećamo se onoga što je bilo. Mi koji smo stariji sjećamo se kako smo kao djeca dolazili ovdje pa gledali to nešto u samostanskom vrtu, pitali starije o čemu se tu radi, a oni bi nam nešto promrmljali, nešto bi nam kazali, nešto ne bi. Sada kao odrasli, točno znamo što je bilo. Zadovoljan sam kako naš narod prilazi

svemu ovome. U nedjelju je ovdje bila Hodnja sjećanja, vjernici su od spomenika svojim ubijenim u okolnim mjestima Širokog Brijega hodočastili sve do ratnog skloništa, a jedna skupina je i trčala od Crnih Lokava, koje su 16 kilometara udaljene, i ovdje se pomolili. Zastave su tu bile, i crkvene i hrvatske, dakle potpuno smo svjesni tko smo i što smo«, istaknuo je fra Miljenko, a ističe i kako je zadovoljan pristupom vlasti u nastojanjima da se sačuva spomen na sve ove tragične događaje. »Možda će se netko iznenaditi, ali ja sam zadovoljan i pristupom društvenih vlasti. Mi u BiH kažemo da imamo državu, a ustvari države nema, ima samo okvir. No, što je tu je. U svim društvenim vlastima uvijek se nađe više pojedinaca koji unatoč i nesklonim državnim zakonima čine sve što je u njihovoj moći da se sačuva spomen, ne samo na fratre, nego i na narod Božji. Najveći dokaz svemu tome je naš Memorijalni centar Groblje mira na Bilima. Da nije svjesnih pojedinaca u vlasti, ali naravno i u narodu, on nikada ne bi niknuo i nikada se ne bismo gore mogli moliti«, kazao je fra Miljenko Stojić. ✎

Uočnica 80. obljetnice ubojstva hercegovačkih franjevac

Široki Brijeg, 6. veljače 2025.

LUCIJANA KOŽUL

U samostanskoj crkvi Uznesenja BDM na Širokom Brijegu nastavljeno je molitveni program Dana pobijeni hercegovačkih franjevaca u prigodi uočnice 80. obljetnice njihova ubojstva. Molitva krunice uobičajeno je započela u 17.30, a predvodili su ju trećari. U 18.00 uslijedila je sv. misa koju je predslavio fra Dane Karačić, župni vikar na Širokom Brijegu. Sa Širokog Brijega su inače devetorica ubijenih hercegovačkih franjevaca. To su fra Viktor Kosir, fra Stanko Kraljević, fra Tadija Kožul, fra Nevinko Mandić, fra Stjepan Naletilić, fra Ivo Slišković, fra Branko Šušak, fra Andrija Topić i fra Valentin Zovko. Široki Brijeg, pak, u Drugom svj. ratu i poraću broji 2.189 žrtava.

Fra Dane je s puno osjećaja propovijedao i sjećao se dana kada se zlo nadvilo nad Širokim Brijegom. »Dana 7. veljače 1945. zlo apokaliptičkih razmjera zahvatilo je Široki Brijeg, a onda poput tsunamija zahvatilo cijelu Hercegovinu i sav hrvatski narod. Partizanski zlikovci uništili su na Širokome Brijegu sve što su mogli uništiti, zapa-

lili sve što se moglo zapaliti i na koncu, bez suda i sudišta, hladnokrvno pobili njegove fratre, njih sveukupno trideset. Zločin kakav povijest nije zapamtila. Apokaliptični dani. Nema više Širokog Brijega i svega onoga što se uza nj vezivalo. Mislili su tako zločinci. Kakva zablude! Samo tjedan dana kasnije obezglavljena je naša Provincija. U Mostaru isti zlikovci ubili su provincijala, gvardijana i još petoricu braće. Gotovo da i nema župe, pogotovo ne kraja, u kojemu škrt hercegovačka zemlja nije natopljena nevinom krvlju naših mučenika – fratara. Njih 66 svjedoka vjere od Širokoga Brijega do Bleiburga, svojom mučeničkom smrću, sa znanim i neznanim grobovima, posvetili su ovu zemlju i ovaj narod. Kao fratre slična je zla kob zahvatila cijelu Hercegovinu. Može se reći da nije bilo kuće u kojoj, na isti ili sličan način, nije stradao jedan ili više članova, i to uglavnom u cvijetu mladosti. Poput nevidljive magle tuga se uvukla u sve pore života u Hercegovinu. Mučni, puni straha i neizvjesnosti bili su ti tegobni dani. Činilo se da je sve bespovratno nestalo. Idejni začetnici i izvršitelji tih strašnih zločina mislili su da su konačno istri-

jebili one koji su smetali njihovu putu u "svijetlu budućnost". Stoga su trijumfalno nastavili zlosilje nad nemoćnim i obespravljenim pukom. Međutim nisu znali, ili nisu s tim računali, da su na sličan način razmišljali i oni koji su raspevši Isusa na križ mislili da su na Kalvariji zauvijek razapeli ne samo njega, nego i sve ono što je on naučavao i činio. Na isti način razmišljali su i njegovi prijatelji i neprijatelji. Ali svjetlo uskrsloga Krista zasjalo je još jače. I to se njegovim sljedbenicima ponavljalo kroz svu povijest. Tako je bilo i na Širokome Brijegu. Iz krvi njegovih fratara i ranjene crkve, iz pepela spaljene gimnazije i kulturnoga blaga, u kojima su oni ostavili neizbrisivi pečat i duboko usađeni korijen, niknuo je novi život kojega nikakvo ljudsko zlosilje nije moglo izbrisati ni iščupati. Malo po malo nicao je novi Široki Brijeg. Ranjena crkva dobila je novi sjaj, gimnazija opet daje nove naraštaje đaka, a mladice novih duhovnih zvanja klijale su obilato po cijeloj Hercegovini«, naglasio je fra Dane.

Pod sv. misom je pjevao zbor sv. Ivana Krstitelja iz područne crkve u Knešpolju, pod ravnanjem Marka Salavarde.

Dodijeljene su i nagrade za uzrast odrasli. Prva nagrada otišla je u ruke Ivana Lasića za rad »Jesenja žalopjeka; Da je nebo drukčije htjelo«. Druga nagrada pripala je Mateji Zorić za djelo »Rekvijem za vrsnike«. Treću nagradu osvojila je Matea Kožul za pjesmu pod nazivom »1945.«. U prosudbenom povjerenstvu za ovogodišnji natječaj bili su: vicepostulator fra Miljenko Stojić, predsjednik DHK HB Ivan Baković, prof. Mirela Lovrić, glazbenik Franjo Kraljević, mag. grafike Ana Ivanković i djelatnica u Vicepostulatori Lucijana Kožul. ✍

Povodom obilježavanja 80. obljetnice ubojstva hercegovačkih franjevac a mjesnom biskupu predan dokument »Sluge Božje fra Andrija Topić i 49 braće«

Široki Brijeg, 8. veljače 2025.

LUCIJANA KOŽUL

Prije 80 godina 7. veljače 1945. dogodio se neviđen zločin u Hercegovini. Jugokomunisti su, imavši u planu strti i slomiti vjeru u Hercegovinu, toga hladnoga dana u mjesecu veljači upali u samostan na Širokom Brijegu, pronašli 12-oricu franjevac a, odveli ih do ratnoga skloništa, ubili metkom u zatiljak i potom ih zapalili. To je bio uvod u događanja koja su uslijedila: ubijeni su franjevci u Mostaru, Čitluku, Ljubuškom i mnogim drugim mjestima, sveukupno njih 66, kao i mnogi članovi puka Božjega. Samo za nekoliko dana, koliko je jugokomunistima trebalo pregaziti Široki Brijeg, napravili su 330 što većih što manjih stratišta i grobišta. U Drugom svjetskom ratu i poraću iz općine Široki Brijeg ubijeno je 2.189 osoba, a iz Županije zapadnohercegovačke 7.151. U čast svima njima na Širokom je Brijegu služena sv. misa zadušnica u nazočnosti mnoštva puka Božjega koji je ispunio crkvu, samostansku dvoranu te samostanske hodnike i dvorište.

Molitveni program započeo je u 16.00 molitvom kraj ratnoga skloništa gdje su hercegovački franjevački bogoslovi zapalili 12 svijeća u znak sjećanja na 12 fratar a koji su ubijeni i spaljeni u ovom skloništu. Nakon molitve procesija se uputila prema samostanskoj crkvi. U njoj su sudjelovali i framaši, njih 66 u čast 66 ubijenih hercegovačkih franjevac a. Svaki framaš nosio je jaknu s likom jednog ubijenog franjevca, a na

leđima je pisalo ime franjevca i broj godina koliko je imao u trenutku smrti. Molitvu na grobnici s posmrtnim ostacima 24-orice pronađenih pobijenih franjevac a predvodio je provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš, a imena pobijenih čitali su trećari.

Svečanu sv. misu zadušnicu predslavio je mons. Petar Palić uz sumisništvo nadbiskupa Tirane mons. Arjana Dodaja, kotorskog biskupa mons. Mladena Vukšića, provincijala Hercegovačke franjevačke provincije fra Joz e Grbeša, vicepostulatora fra Miljenka Stojića, svih gvardijana i velik broj drugih franjevac a i svećenika. Pjevanje na sv. misi predvodio je veliki župni zbor. Molitvu vjernika čitali su gvardijani pojedinih samostana.

Mons. Petar Palić u svojoj je propovijedi govorio o križu koji su ponijeli naši hercegovački franjevci i hrvatski narod. »Mi se danas spominjemo ubijenih svećenika koji su navješćivali Riječ Božju. Tu plejadu Kristovih svjedoka predvodi "najsvjetliji lik Crkve Božje u Hrvata" bl. Alojzije Stepinac, zatim bl. Miroslav Bu lešić i bl. Drinske mučenice, posljednji proglašeni blaženici iz hrvatskoga naroda koji su bili žrtve istog komunističkog sustava: fra Serafin Glasnović Kodić i don Anton Muzić, kao i posljednji proglašeni blaženik, doduše iz drugog povijesnog razdoblja ali jednako tako mučenik, fra Alojzije Palić. Promatramo kraj njihova života koji izaziva strah. Nitko ne bi želio takav kraj. Međutim, oni su upravo po kraju svoga života postali najslić-

niji Kristu. I stoga ne žalimo i ne bunimo se protiv križa koji je morao ponijeti naš narod, ne samo na ovim prostorima, ova biskupija, ova provincija, ova župa, kao i druge župe u našim biskupijama. Jer smo po tom križu bili ujedinjeni s onim križem koji je Krist nosio, a koji je vodio prema Uskrsu. Potreban nam je križ u našem životu, braćo i sestre, jer bez križa, bez kajanja, nema izgleda za budućnost. Tamo gdje je križ zaboravljen, gdje se ne razumije potreba kajanja, prazna je sva priča o obraćenju. U konačnici, križ koji nosimo ovih 80 godina smislen je i potreban, jer nam čisti pogled, jer ne dopušta da žrtve padnu u zaborav, jer nas poziva na trajno zauzimanje za mir, pravdu, pravednost i istinu. Današnji spomen i sjećanje na ubijene franjevce i ostale svećenike i vjernike laike za vrijeme i nakon Drugog svj. rata ne budi u nama mržnju, ne paralizira nas u oprost u, nego nas potiče da se sjetimo "starješina", da učimo iz njihova primjera ljubavi prema Isusu Kristu, Crkvi i svom hrvatskom narodu. ... Odakle dolazi radikalna smjelost i sloboda mučenika? Kako ljudi poput naših franjevac a i drugih svećenika, ali i vjernika laika, pronalaze "ludu" hrabrost da priznaju Krista pred vladarima i vlastima koji su apsolutno naumili, ne samo eliminirati njihove živote, već i potpuno iskorijeniti Evanđelje i Crkvu Kristovu? Kada do toga dođe, jedini mogući odgovor je Ljubav. Mučenici se napajaju Ljubavlju. I ta ljubav nije neki nejasan osjećaj ili topla emocija. Božja ljubav nije apstraktna ideja. Božja ljubav je osoba Duha Svetoga; zajedništvo ljubavi koje

postoji između Oca i Sina oduvijek Bog ulijeva u nas. To je ista Ljubav koja je ispunila mučenike! To je izvor njihovog samopouzdanja i mira pred sigurnom smrću. I to je isti Duh Sveti, ista Ljubav koja je izlivena i u naša srca», naglasio je mons. Petar Palić.

Gvardijan širokobriješkoga samostana fra Ivan Marić uputio je prigodne riječi na kraju sv. mise zadušnice: »Istina o ovim danima nije samo u znanim i neznanim grobovima. Ona je u nama i oko nas. Već 80 godina ona pronalazi svoj put i nastanjuje se u nama u obličju molitve i pobožnosti prema ubijenim fratrima. Naša mjesna Crkva okrunjena je žrtvama svojih svećenika i fratarata. U spomen na svu našu ubijenu braću i njihova djela u tijeku je još uvijek proces postavljanja novih orgulja koje su, kako možete vidjeti, postale i kruna ove crkve. Zahvaljujem svima za dosadašnju potporu, suradnju i doprinos za ovaj velik i zahtjevan projekt. Od srca zahvaljujem u ime svih nas svima vama koji ste se svojim darom i pomoću ugradili u orgulje; koji možete isto tako vas molim priskočite u pomoć. One su još uvijek nijeme, jer u tijeku je proces postavljanja, ugađanja i štimanja svirala. A to je i jedna simbolika ovog dana: tišinu ovog dana pretvorimo u molitvu i zahvalnost.«

Provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš u svom je govoru zahvalio svima koji su se 80 godina sjećali pobijenih franjevaca. Posebno je naglasio kako je u veljači u samo 8 dana ubijeno 46 franjevaca u Hercegovini: »Onaj koji je opsjednut mržnjom, osvetom ili ubojstvom nije gospodar života. "Iskrena vjera uzdiže nas iznad gorčine tuge." Stoga ovaj dan, zauvijek ispisan u memoriji hrvatskog puka, naše Provincije i biskupije, neka bude dan nade, pojilo hrabrosti, klesanje duha... I kada nam dođu dani slabosti, beznađa, sjetimo se njih koji dadoše sve: život! Njihov zagovor bit će moćan u našim životima. U tom Duhu čast mi je kazati ovdje, u ovom svetom mjestu širokobriješke

crkve gdje se godinama prije njihove smrti molitva naše braće "uzdizala kao tamjan pred licem Gospodnjim, a njihovi životi k'o prinos večernji!" (Usp. Ps 141,2), kako ovim danom 7. veljače jubilarne svete godine 2025., Vama oče biskupe Petre predadosmo dokumente našega Reda, kauze za proglašenje blaženima, završivši istražni postupak u našoj Provinciji, te povjeravamo Vašoj biskupskoj mudrosti koja će provesti kanonski postupak dalje. Vama, dakle, predadosmo dokument koji glasi "Sluge Božje fra Andrija Topić i 49 braće". Zahvalni smo Bogu da od danas ovu našu braću možemo zvati Slugama Božjim! Da, s njima se nalazi i naš časni provincijal fra Leo i sva pokopana braća ovdje u ovoj crkvi na Brijegu u istom procesu, na istom putu prema blaženstvu.« Na kraju govora rekao je: »Duge su ove godine, njih gotovo 20 od 2004., traženja dokumenata, istraživanja arhiva, slušanja posrednih i neposrednih svjedoka, čekanja i provjeravanja. Mi vjerujemo da su sva naša ubijena braća, svih njih 66, svjedoci vjere i patnici ljubavi prema Kristu i svome narodu. Uskoro će izići i knjiga na više od 1.300 stranica njihovih detaljnih životopisa koja će svjedočiti još jednom o njihovoj veličini. Ali uza sve to, svjesni smo da kanon-

ski proces ima svoje zahtjeve i kriterije, da još tragamo za velikim brojem naše braće. Vjerujem da Crkva uvijek razborito priznaje svoje blaženike i svece. Vjerujem da s velikom čežnjom i nadom vjerni katolički puk Hercegovine, i puno dalje od nje, s čežnjom čeka i moli za njihovo uzdignuće na oltar. Pred tom nadom svi mi ostajemo zahvalni.«

Prenesen je pozdrav i Massima Fusarellia, generalnog ministra Reda manje braće: »Prisjećajući se 80. obljetnice mučeničkoga stradanja dvanaestorice fratarata sa Širokog Brijega, prigibamo glavu pred njihovim najizvrsnijim svjedočanstvom vjere i predanosti Kristu. Toga su tragičnoga 7. veljače 1945. u svetištu Uznesenja Blažene Djevice Marije – važnomu duhovnomu središtu Hercegovine – ovi sinovi svetoga Franje svojom najvećom žrtvom pokazali što znači biti istinski Kristov sljedbenik. Suočeni sa zahtjevom da se odreknu svojega poziva, izabrali su mu ostati vjerni preobrazivši tako i sam trenutak mučeništva u posljednju i potpunu isповijest vjere i svojega zvanja. Danas, 80 godina kasnije, njihova žrtva i dalje snažno govori. Podsjeća nas na to kako redovnički poziv nije tek uloga ili odijelo koje se po volji može odložiti, već cjelovit odgovor na Božju ljubav koja

zahvaća život u potpunosti, bez obzira na posljedice. Njihova smrt, taj krajnji čin ljubavi, preobražava širokobriješko svetište iz mjesta mučeništva u mjesto živa svjedočanstva snage vjere. Njihov nas primjer uči da vjernost Kristu kadkad može zahtijevati i naše posvemašnje predanje, ali nam također pokazuje kako ta vjernost, življena u bratskomu zajedništvu, može postati izvorom snage i hrabrosti... Svjedočanstvo fratar, kojih se danas spominjemo, pokazuje nam da ih nikakvo nasilje nije uspjelo

izbrisati iz sjećanja naroda te ono i dalje sjaji kao svjetlo nade i vjernosti podsjećajući nas da je Kristova ljubav jača od svakoga proгона.»

Svake godine sve veći broj vjernika pohodi Široki Brijeg na dan obljetnice pobijenih franjevaca. Tako je ove godine, što je prijavljeno Vicepostulatori, iz Čitluka i Posušja stigao autobus trećara te autobus vjernika iz Međugorja. Na obljetnici je također sudjelovala skupina vjernika iz Splita sastavljena od članova Matice hrvatske Split, Zajednice bra-

nitelja HDZ-a »Gojko Šušak«, Udruge hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata SDŽ-a te izaslanika SDŽ-a. Bili su i mnogobrojni predstavnici društvene vlasti. Među njima istaknimo državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Države Hrvatske Zvonku Milasa, predsjednika HNS-a BiH dr. Dragana Čovića s izaslanstvom, predsjednika Vlade ŽZH Predraga Čovića, gradonačelnika Širokog Brijega Ivu Pavkovića. Bilo je ovo zaista zajedništvo na najvišoj razini. ✍

Croatia objavila novu, potresnu pjesmu

Split, 9. veljače 2025.

LUCIJANA KOŽUL

Uspomen na pobijene hercegovačke franjevce i u prigodi 80. obljetnice kako su ih jugokomunisti ubili, skupina Croatia objavila je pjesmu pod nazivom »Gospodine, spremni smo«. Ona je, kako kažu, posvećena mučenicima sa Širokoga Brijega. Nastala je iz duboke zahvalnosti te duhovnoga nadahnuća, a pjesma i prateći spot snažno su odjeknuli među vjernicima i

ljubiteljima duhovne glazbe, kao i šire.

Autor teksta i glazbe je Pere Erano-
vić dok su za aranžman zaslužni Pere
Erano-
vić, Joško Cikatić, Ivan Rogošić,
Miran Židić, Marin Bobeta, Željko Sko-
ko i Borko Kovač.

Spot za pjesmu sniman je u moli-
tvenu ozračju, a u njegovu ostvarenju
sudjelovalo je i Kulturnoumjetničko
društvo Mokro. »Iako nas je na neko-
liko trenutaka kiša potjerala u crkvu,
zagovor i molitva Širokobriškim mu-
čenicima zaustavili su kišu i rastvorili

oblake kako bi milost još jače sišla s
nebesa«, napisali su iz Društva ističući
snažan duhovni do-
življaj koji je pratio
snimanje.

Pjesmu je moguće
poslušati i spot vidje-
ti na YouTubeu. ✍

Pobijeni nas fratri uče što je kršćansko mučeništvo

Široki Brijeg, 9. veljače 2025.

ŽELJKO IVKOVIĆ
nedjelja.ba

U *Katoličkom tjedniku*, XXIV. (XLVI-
II.), 6., od 9. veljače 2025. objavljen
je razgovor s fra Miljenkom Stojićem,
vicepostulatorom postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subrača« (str. 18.
– 19.). Razgovor je objavljen u povodu
obilježavanja 80. obljetnice ubojstva 66

hercegovačkih franjevaca.

Prije 80 godina, točnije 7. veljače
1945., jugokomunisti su upali u samo-
stan na Širokom Brijegu te ubili i za-
palili 12 frataru u ratnom skloništu. To
je bio uvod za sve ubijene franjevce po
Hercegovini i na Križnome putu.

Unatoč broju ubijenih i razmjerima
uništenja grada Širokog Brijega i samo-
stana, župa je preživjela i oporavila se.
Fra Miljenko to ovako objašnjava: »Oni

koji nisu dali da se život prekine bili
su preostali franjevci i žene u crnom.
Ostala je živa oko trećina osoblja Pro-
vincije, druga trećina je ubijena, a treća
se nije smjela vratiti iz tuđine kamo su
bili otišli zbog raznih poslova ili izbjeg-
gli. Patila je i borila se ta prva trećina
zajedno s drugima koji su dolazili, tako
da je 91 franjevac okusio tamnicu ili
bio oglobljen do 1991. A žene u crnom
bile su majke, sestre, djevojke... umore-

ne hrvatske mladosti, većinom na kraju rata i u poraću.»

Od početka stradanja fratara vjernici ih časte kao »Širokobriške mučenike«. Godine 1971. prenose se kosti ubijenih fratara u samostansku crkvu te dolaskom slobode 90-ih godina prošloga stoljeća počinje se intenzivnije tragati za

pobijenim fratrima i vjerničkim pukom.

»Izronila je na svjetlo dana Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«, izronila su povjerenstva za traženje posmrtnih ostataka po našim krajevima, izronio je Memorijalni centar Groblje mira na Bilima kod Mostara. Obveza je to prema našim

pobijenima«, rekao je fra Miljenko.

Kasnije je u razgovoru naglasio kako se ova 80. obljetnica ne dočekuje u tuzi nego s ponosom. Istaknuo je kako je Vicepostulatura dovršila prvu etapu istraživanja za 66 ubijenih hercegovačkih franjevaca.

Na pitanje što se može očekivati za 100. obljetnicu, vicepostulator je ustvrdio bude li sve išlo predviđenom dinamikom, određen broj fratara biti će proglašen mučenicima, te završio ovim riječima: »Ali nemojmo se zamarati vremenom i godinama. Zamarajmo se, koliko je u našoj moći, potrebnim radom da se to dogodi jednoga dana, jer Široki Brijeg je sve ovo započeo zaista ni iz čega, tvorno gledajući, ali to ga nije spriječilo doseći visine budući da je znao tko je i što je, ili što mu je zadatak na ovoj zemlji.«

Cijeli razgovor možete pročitati ovdje. ✍

Sveta misa za nevino stradale fratre i vjerni puk duvanjskog kraja

Tomislavgrad, 10. veljače 2025.

N. J. / FRAMA TG

Veljača je mjesec spomena na našu pobijenu braću. U veljači slavimo spomendan bl. Alojzija Stepinca. Mnogi vjernici našega kraja stradali su u ovom zimskom mjesecu.

Svake druge nedjelje u veljači, na večernjoj sv. misi u Tomislavgradu, slavimo sv. misu za nevino stradale fratre i vjernike duvanjskog kraja u Drugom svjetskom ratu i poraću. Na njoj se okupe svećenici koji djeluju u duvanjskom kraju.

Uvečer 9. veljače u velikoj smo procesiji ušli u crkvu predvođeni našim framašima koji su nosili svijeće i po-

stavili ih ispred oltara i slike 66-orice naše braće. Framashi su i pjevali na sv. misi. Misno slavlje predvodio je gvardijan fra Bože Milić u sumisništvu s 11 svećenika.

Gvardijan se u propovijedi posebno osvrnuo na novi i važan trenutak u postupku mučeništva naše braće. Naime, nakon dugogodišnjeg rada Vicepostulature i svih onih koji su pomagali u ovom opsežnom procesu, naš provincijal fra Jozo Grbeš predao je biskupu mostarsko-duvanjskom msgr. Petru Paliću potrebnu građu i dokument pod nazivom *Supplex Libellus* kako bi se pokrenuo postupak za proglašenje mučenicima »Slugu Božjih fra Andrije Topića i 49 braće, zavjetovanih re-

dovnika Reda manje braće«. »Želimo vjernike upoznati o novom i važnom pomaku u postupku za proglašenje naše braće mučenicima, zahvalni da se to događa na 80. obljetnicu stradanja 12-orice fratara na Širokom Brijegu, koji simbolički predstavljaju stradanje sve naše braće i našega naroda u Drugom svj. ratu i poraću«, naglasio je gvardijan fra Bože. Nakon toga posebno se osvrnuo na lik fra Andrije Topića, mladomisnika i nositelja kauze, predstavivši fra Andrijin životopis, kao i posljednje trenutke njegovog života koji su nam dobro poznati i vrlo dokumentirani. Gvardijan se oslonio na fra Andrijin životopis koji je napisao dr. fra Robert Jolić. ✍

Slavljen sv. misa za pobijene fratre i puk ljubušskog kraja

Humac, 10. veljače 2025.

ANA BUBALO /
ljportal.com

Unovoj humačkoj crkvi 9. veljače na vrlo je svečan način slavljen sv. misa za ubijene fratre i puk iz ljubušskog kraja. Crkva je bila prepuna puka Božjega, svih starosnih dobi, a posebno je bio uočljiv velik broj mladih. Sv. misu je predslavio humački gvardijan i župnik fra Dario Dodig, u suslavlju s vicepostulatorom fra Miljenkom Stojićem i još dvadesetak svećenika.

U pozdravnim riječima naglašeno je da se na poseban način moli za sve žr-

tve Prvoga svjetskoga rata, 2.279 osoba s područja grada Ljubuškog koje su ubijene u Drugom svjetskom ratu i poraću, za sve pokojne svećenike i fratre koji po mjestu rođenja pripadaju humačkom samostanu ili su iz drugih područja u i oko Ljubuškog ubijeni.

Kroz propovijed fra Dario je rekao sljedeće: »Danas slavimo ovu sv. misu za "Sluge Božje fra Andriju Topića i drugih 49-toricu ubijenih franjevac«, kao i za ostale ubijene fratre te za sve koji su stradali za Boga, Crkvu, hrvatski narod i našu slobodu. Zahvaljujući njima mi smo danas ovdje. Pali su, kako kaže ona naša prelijepa pjesma,

„Za krst časni i slobodu zlatnu“. To su ostavili u zalag budućim pokoljenjima, tj. nama koji smo danas ovdje.« Fra Dario je također kazao. »Ovih dana slušali smo kroz riječ Božju Isusov poziv: Tko želi biti moj učenik, neka se odrekne svega sebe, neka uzme svoj križ i ide za mnom. Nekako mi se čini da se ove riječi odnose baš na njih. Bio je to težak život. Rekao bih križevan. Fratri odvedeni iz humačkog samostana, ubijeni neki na Tomića njivi u Ljubuškom, neki na nepoznatom mjestu, neki odvedeni u tamnicu Čelovinu u Mostaru... Naši pastiri nisu pobjegli, nego su ostali sa svojim narodom. Partizani su računali ako fratre iz Hercegovine pobijemo, iskorijenimo, sve smo riješili. A fratri i narod što su činili? Odlučili su biti Isusovi učenici, uprtili križ i uzastranu s Božjom pomoću. Odoše na križni put. Do kraja. Najbolje je to posvjedočio bl. kardinal Alojzije Stepinac kada je kazao: „Bio bih ništarija kada ne bih osjetio bilo svoga naroda. U tebe se, Gospodine, uzdam!“

Na početku sv. mise pročitani su i podatci o pobijenima po mjestima.

Sv. misno slavlje uvećao je veliki župni zbor »Sv. Ante« pod ravnanjem prof. Zdenka Vištice.✍

U Zagrebu sv. misa za stradale hercegovačke fratre i puk

Zagreb – Dubrava, 10. veljače 2025.

ofmdubrava.hr

U nedjelju 9. veljače sv. misom u samostanskoj crkvi Bezgrješnog začeca BDM obilježena je 80. obljetnica ubojstva braće franjevaca i hercegovačkoga puka. Nakon molitve krunice

bogoslovi su pročitali imena ubijene braće i mjesta njihova stradanja. Svečanu sv. misu zadušnicu predslavio je doc. dr. sc. fra Ante Bekavac, definitor Provincije i vikar samostana, uz sumišništvo šestorice svećenika iz samostanskoga bratstva. Misno slavlje je svojim pjevanjem animirao zbor bogoslova

pod ravnanjem fra Danijela Miličevića.

Fra Ante je u svojoj propovijedi istaknuo kako su naša pobijena braća, poput Kristovih učenika, ostavili mreže svoga života i pošli za Kristom ne znajući kamo će ih taj put nasljedovanja odvesti. On ih je odveo pred najteže iskušenje, da svojim životom posvjedo-

če pripadnost Kristu i njegovu evanđelju. Nadalje je istaknuo: »Danas, nakon 80 godina, naša se je zajednica, zahvaljujući njihovoj žrtvi i mučeništvu, izdigla iz pepela uništenja. Franjevci pokazuju što znači svrstati se na stranu evanđelja. Ovaj spomen potiče nas da uvijek imamo na srcu spoznaju koliko je suza i boli, koliko je mržnje i nepravde, koliko je nemoći pred ludilom rata i porazom naše ljudskosti koju smo tih godina doživjeli i koju danas doživljavamo. Opasno je to prepustiti zaboravu i ravnodušnosti.« Ponavljajući riječi pape Franje, fra Ante je istaknuo da patnja naše braće i sestara potresa naše savjesti i tjera nas da ne šutimo, da ne budemo ravnodušni na nasilje i vapaj za pravdom. Povijest nas je poučila da je rat poraz naše ljudskosti, jer se neotuđivo dostojanstvo svake ljudske osobe, njezino neograničeno pravo na život, ne smije zanijekati ili obezvrijediti. »Dok se spominjemo naših fratar, osjećamo poziv da povjerujemo mogućnosti drukčijega svijeta. Isusov križ, znak čovječanstva nemoćnoga zbog međuljudskih odnosa oslonjenih na mržnju i nepovjerenje, ostaje znakom pomirenja i stoga večeras, dok se sjećamo svoje braće, i druge braće i sestara, želimo obnoviti svoje povjerenje u Boga i prihvatiti Boga kao najbolji izvor svoga života. S pravom papa Benedikt XVI. kaže: "Mučenici su nada za svijet, jer svjedoče da je Kristova ljubav snažnija od nasilja i mržnje. Kršćansko se mučeništvo tumači kao najbliži čin ljubavi prema Bogu i braći." Stoga otvaramo svoja srca da nas on pohodi svojim milosrđem i svojim praštanjem, da u nama ne živi zlopamćenje, da naše srce bude oslobođeno od zaraze mržnje i osvete. Kad bi naše srce potonulo u mržnju i osvetu, to bi bio poraz, to bi bila strahota. Krist nas uči da je blaženije praštati nego vraćati zlo za zlo. Upravo čišćenje pamćenja Crkvi, ali i svijetu, otvara mogućnost jasnije svijesti o

proživljenim iskustvima. Naime, bez te svijesti o prošlosti i njenim strahotama ne može se krenuti naprijed; ako se čovjek, čitavo čovječanstvo, ne očisti od nedosljednosti, nevjernosti. Priznanje i suočavanje s prošlim nevoljama u kojima je počinjeno mnogo čudorednoga i tjelesnoga zla i nasilja čin je hrabrosti, ali istovremeno pomaže vjernicima učvrstiti vjeru te nas čini opreznima i razboritima kako bismo se znali nositi s izazovima koji nam danas prijete jednakom žestinom nasilja i smrti«, istaknuo je fra Ante i uputio nam poziv da se s ovoga spomena na našu pobijenu braću franjevce i svu nedužno pobijenu braću i sestre u Hercegovini vratimo svojim domovima osnaženi za život povjerenja prema svakom čovjeku i prihvaćanja u njegovu identitetu, drukčijem od našega vlastitog, prepoznajući u tome njegovu sličnost Bogu. Naime, svaka ljudska osoba nosi u sebi otisak

Božje slike, iz čega izvire njezino neotuđivo i apsolutno dostojanstvo.

Ova 80. obljetnica značajna je i zbog toga što je provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš mostarsko-duvanjskom biskupu mons. Petru Paliću uručio dokumente franjevačkoga reda u kauzi za proglašenje blaženima i svetima ubijenih fratar Provincije. Time je završio istražni postupak u našoj Provinciji te biskupu povjereno daljnje djelovanje u provedbi kanonskoga postupka u kauzi »Sluge Božje fra Andrija Topić i 49 braće«. Stoga je na kraju misnoga slavlja gvardijan fra Slaven Brekalo, naglasivši važnost ovoga događaja ne samo za Provinciju nego i za cijelu našu Crkvu, sve pozvao na predstavljanje knjige o Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji u Drugome svjetskom ratu i poraću koje će se održati u samostanu u nedjelju 16. veljače s početkom u 19 sati. ✍

Fra Jozo Grbeš na Stepinčevo u Međugorju: »Želimo li biti sveti, govorimo istinu, uvijek i svugdje«

Međugorje, 10. veljače 2025.

VELIMIR BEGIĆ /

radio-medjugorje.com

»Poseban je ovaj dan, 10. veljače, u novijoj memoriji našega naroda i Crkve na ovim prostorima. Danas se spominjemo zagrebačkog nadbiskupa kardinala Alojzija Stepinca, kojega su komunisti ubili, a papa ga Ivan Pavao II. proglasio blaženim 1998. Mi smo večeras ovdje i zbog naših mučenika i ljudi koji su pobijeni iz ove župe i s ovih prostora u prošlom stoljeću, a i naše braće franjevac koji su isto tako stradali sa svojim pukom. Mučenici nam pokazuju put, i večeras dok molimo njihov zagovor, molimo Gospodina da nas učini dostojnim koračati njihovim stopama, a njihove stope su stope samoga Krista«, kazao je u Međugorju na Stepinčevo fra Jozo Grbeš, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije uvodeći u misno slavlje na kojem se molilo za franjevce i puk iz međugorske župe koji su stradali u Prvom i Drugom svjetskom ratu te Domovinskom ratu.

Prije sv. mise bila je i molitva kod spomenika na temeljima stare crkve, a zatim je u crkvi sv. Jakova u Međugorju uslijedila molitva krunice i sv. misa na kojoj su uz fra Jozu Grbeša sumisili međugorski župnik fra Zvonimir Pavičić, vicepostulator postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača« fra Miljenko Stojić te još 12 svećenika.

Ovo su franjevci iz međugorske župe ubijeni za vrijeme Drugoga svjetskoga rata: fra Jozo Bencun, fra Marko Dragičević, fra Mariofil Sivrić, fra Grgo Vasilj, fra Jenko Vasilj i fra Križan Galić. U Prvom svjetskom ratu iz međugorske župe poginula je ili nestala 61 osoba. U Drugom svjetskom ratu (najviše u

svibnju 1945.) 386 osoba, a u Domovinskom ratu 10 osoba.

Na početku svoje propovijedi fra Jozo Grbeš je kazao kako je u vrijeme globalnih prijevara govoriti istinu uvijek revolucionaran čin. »Tražiti istinu veliki je put i velika je žrtva. S njom nikad nije jednostavno. I danas u naše vrijeme, i u vrijeme naših otaca, i djedova, i majki, i baka, i daleko prije njih istinu je bilo teško tražiti i braniti. Kako reče jedan mudrac: svaka istina kao da prolazi kroz tri života; prvo je ismijavaju, onda je nasilno guše pa je tek onda prihvaćaju kao očitu, vidljivu i jasnu«, kazao je fra Jozo naglašavajući da je ona jedna od onih velikih životnih stvari zbog čega je i sam Krist sebe poistovjetio s njom. »Blaženi čovjek, hrvatski nadbiskup Alojzije Stepinac, koji je pogubljen prije 65 godina, jednostavno je govorio istinu. Govorio je istinu moćnicima ovoga svijeta bez straha, uspravno, jasno, odmjereno, čestito... I on nas uči nešto veličanstveno: uči nas da je istina jednako Bog, da govoriti istinu znači biti Božji čovjek. Oni koji govore istinu

sveti su ljudi, jer sveti ljudi uvijek govore istinu. Stoga, želimo li biti sveti, govorimo istinu. Uvijek i svugdje. U zgodno i nezgodno vrijeme, u teško i lagano. Govoreći istinu čovjek postaje svet. To bijaše Stepinčev put«, kazao je fra Jozo Grbeš i dodao kako je pola istine obično velika laž. »Istina u malim dijelovima, ili svojim polovicama, postaje oruđe laži, obmane, nasilja i čistoga zla. Laž je zlo i ono nema budućnosti. Režimi koji progone istinu padaju, jer laž nema vječnosti. Istina ju jedino ima. To je Stepinčev put i primjer«, kazao je fra Jozo. »Čovjek koji govori istinu uvijek se osjeća jako dobro. U mučnim vremenima uz nju se čovjek osjeća sigurnim, jer Kristove riječi da istina oslobađa daju svakoj osobi snagu i smisao. Zbog toga ljudi istine mogu uspravno kazati: Bolje je da me mrze zbog onoga što jesam, nego da me vole zbog onoga što ja nisam. To je Stepinčev put i njegovo svjedočanstvo«, kazao je fra Jozo Grbeš te naglasio da je svaki svetac zaštitnik neke vrijednosti, krjeposti, mjesta ili profesije, blaženi Alojzije Stepinac za-

štitnik je govornika istine, pomoćnik svima koji nju traže, nju štite i nju svjedoče. »Ako tražite istinu i ako vam je život težak zbog nje, molite se njemu«, kazao je fra Jozo pa naglasio i kako veliki Alojzije Stepinac stoji na čelu velikog broja svećenika, sestara, bogoslova i stotina tisuća ubijenih nevinih ljudi na stratištima i križnim putovima. »Narod koji ima toliko mučenika i toliko svjedoka istine apsolutno ima budućnost. Stoga, ne bojmo se! Slijedimo njih, slijedimo istinu, živimo ljubav, onda će budućnost i vječnost biti naša«, pozvao

je fra Jozo koji se na kraju osvrnuo i na ubijene franjevce, kao i na više od 450 ljudi iz male međugorske župe koji su poginuli u ratovima i sukobima. »Moju braću su ubili. Njih 66, i ovu braću iz Međugorja. Neke ubili metkom u glavu, neke objesili, neke ubili pa bacili u rijeku Neretvu, neke ubili u postelji stare i bolesne, neke svukli doslovno s oltara u vrijeme najsvetijeg čina sv. mise, ubili i bacili negdje, neke, pak, ubili dok su hodali sa svojim narodom prema slobodi... I svijet kao da se stalno vrti u svakom naraštaju, u svakom stoljeću, na

svakom kontinentu i u većini država... Kao da se vrti u tom neprekinutom krugu zla i dobra, istine i laži, mučeništva i svjedočanstva. Mi smo poglavito i iznad svega kršćani. I ako smo kršćani, onda kršćani moramo biti uvijek i mora nam uvijek stati do istine, stati do praštanja i do ljubavi«, kazao je fra Jozo te zaključio kako kršćanstvo u našim običnim životima i u velikim stvarima prekida lance zla snagom istine, snagom praštanja i snagom ljubavi pa nas nema čega i koga biti strah, možemo živjeti onako kako nas Krist uči. ✎

U Mostaru obilježena 80. obljetnica ubojstva sedmorice franjevac

Mostar, 15. veljače 2025.

IVAN PRSKALO

Obljetnica ubojstva sedmorice franjevac koje su jugokomunisti prije točno 80 godina mučili, ubili i bacili u Neretvu obilježena je 14. veljače. Paljenjem svijeća i molitvom na Čekrku u popodnevним satima mostarski su se

fratri prisjetili stradanja fra Lea Petrovića, fra Grge Vasilja, fra Joze Bencuna, fra Bernardina Smoljana, fra Rafe Prusine, fra Kažimira Bebeke i fra Nenada Pehara.

A sv. misa za ubijene franjevce i mostarski puk predslavljena je u samostanskoj crkvi sv. Petra i Pavla u 18.00. Predslavio ju je provincijal Her-

cegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš u sumisništvu s vicepostulatorom fra Miljenkom Stojićem te još dvadesetak svećenika. U liturgiji su sudjelovali i hercegovački novaci. Uz vjerni puk, sv. misi zadušnici nazočile su i Školske sestre franjevske te članovi Frame i Franjevačkoga svjetovnoga reda u Mostaru.

Provincijal se kroz propovijed dotakao sedmorice ubijenih franjevac izvukavši iz njihovih života primjere i krjeposti za nasljedovati, a poseban je naglasak stavio na važnost oprosta i ljubavi. Pritom je ustvrdio kako ne možemo dopustiti da naši neprijatelji postanu i neprijatelji naše djece.

Nakon sv. mise uslijedila je predstava *Apokaliptični dani* u izvedbi članova dramske sekcije Frame Mostar. Predstava je napisana na temelju istoimena memoarskoga teksta fra Janka Bubala. Mostarski framaši tom su predstavom na opći način obilježili obljetnicu ubojstva 66 hercegovačkih franjevac tijekom i u završnici Drugoga svjetskoga rata. ✎

Djelo dr. sc. Hrvoja Mandića na engleskom o hercegovačkim franjevcima predstavljeno u Zagrebu

Zagreb, 17. veljače 2025.

ofmdubrava.hr

U hercegovačkom franjevačkom samostanu u Zagrebu 16. veljače predstavljena je knjiga doc. dr. sc. Hrvoja Mandića na engleskom jeziku pod naslovom *The Herzegovinian Franciscan Province during and after the Second World War*, koja je zapravo prijevod njegove doktorske disertacije objavljene u obliku knjige *Hercegovačka franjevačka provincija u Drugom svjetskom ratu i poraću*. O knjizi su govorili dr. sc. Robin Harris, predsjednik Centra za obnovu kulture, prof. dr. sc. Alenka Markotić, predsjednica Akademije medicinskih znanosti i ravnateljica Klinike za infektivne bolesti dr. Fran Mihaljević, te autor knjige doc. dr. sc. Hrvoje Mandić sa Sveučilišta u Zagrebu, kao i fra Slaven Brekalo, gvardijan samostana hercegovačkih franjevaca u Zagrebu – Dubrava. Moderator je bio doc. dr. sc. Ante Bekavac, s KBF-a Sveučilišta u Zagrebu. Predstavljanje su organizirali Hercegovački franjevački samostan Zagreb i Zavičajna zajednica Široki Brijeg u Zagrebu.

Prvi predstavljatelj dr. sc. Harris istaknuo je kako je »englesko izdanje važno, jer vrlo malo tuđinaca mogu čitati hrvatski. Štoviše, potrebno je razbiti iluzije, koje ustraju na Zapadu i koje zlonamjerno promiču neki iz tzv. regije, o ulozi i iskustvu Katoličke Crkve u Hrvatskoj i BiH u ratnome i poratnome razdoblju«. Govoreći o važnosti ove knjige istaknuo je sljedeće: »Zašto kažem da je ovo toliko važno? Prvo, jer je uvijek važno pobijati mitove i potvrđivati dobro utemeljenu istinu u svim znanstvenim područjima. Drugo, zato što iskrivljavanja povijesne istine

često služe političkim agendama koje su štetne i destruktivne. One nam u ovom slučaju nastoje nametnuti da su katolički svećenici kao skupina – a ne samo u nekoliko nereprezentativnih slučajeva – bili aktivni sudionici u zločinima pod NDH. Stoga se sugerira da poratna ubijanja i trajni progon Crkve, koji je bio osobito žestok u Hercegovini, nisu bili ništa drugo nego partizanska pravda.« Sažimajući važnost ovog engleskog izdanja, dr. sc. Harris je rako da »Unutar Hrvatske, i posljedično među Hrvatima u BiH, dva glavna neprijatelja u predodžbi komunistâ bili su HSS i Katolička Crkva. HSS je bio brzo potpuno slomljen. Crkva je bila podvrgnuta klasičnom partijskom pristupu. Prvo su bile likvidacije, zatim teror, zatvaranje i slamanje svećenika mučenjem te njihovo puštanje kao agenata. Nakon toga je uslijedila šira subverzija i infiltracija. Konačno – nakon što ništa od toga nije ugasilo vjeru naroda – uslijedilo je ono

što bi se moglo nazvati "privatizacijom". To jest, religiju je moglo prakticirati svećenstvo čije su aktivnosti bile strogo ograničene na crkvene premise, s dovoljno svećenika pretvorenih u suradnike ili doušnike, djelomično se služeći svećeničkim staleškim udruženjima, kako bi ostatak klera držali pod nadzorom. Naslijeđe komunizma još živi na toliko mnogo načina da su ga ljudi skloni previdjeti. Nitko nije odgovarao za ubojstva fratara Širokog Brijega, ili Mostara, ili za bilo koje druge zločine. Ljudi još uvijek olako govore o "oslobođenju" postignutom prije 80 godina, bez da na pravi način priznaju ubojstva, progone, krađu, glupost i bezboštvo koji su karakterizirali režim što je trebao donijeti raj na zemlju, ali koji je toliko toga sveo na obično groblje. Stoga je dobro sjećati se i podsjećati druge na istinu. Stručna knjiga Hrvoja Mandića omogućuje nam da to učinimo na vrlo obaviješten način u slučaju ovih franjevaca-mučenika.«

Prof. dr. sc. Alemka Markotić u svojem je izlaganju istaknula: »Ovdje sam kao jedna od brojnih Hrvatica i Hrvata čiji su članovi obitelji stradavali od komunističkog režima, o čemu se i danas, 30 godina od oslobođenja i stvaranja Hrvatske države, više šapće negoli glasno govori. Večeras sam ovdje kako bih odala počast svim žrtvama, ali i svom stricu fra Svetislavu Markotiću, mladomisniku, koji je na početku svoga života i svog svećeničkog poziva grubo zaustavljen i mučki ubijen na Križnom putu negdje kod Maribora između 15. i 20. svibnja 1945. Prema kazivanju mog pokojnog oca Vlatka Markotića, pravnik, ali i robijaša u komunističkom logoru na Sv. Grguru, ime Svetislav predložili su mu kolege bogoslovi prepoznavši njegovu strastvenu posvećenost Isusu i Katoličkoj Crkvi. Nisu tada pomišljali da su i on i oni na putu skorog mučeništva, na putu prema svetosti. Tim je više ova knjiga vrijedna jer detaljno pokazuje ulogu hercegovačkih franjevacu u borbi protiv zla koje je nosilo sve pred sobom u Drugom svjetskom ratu. Prikazuje teška vremena u kojima su patili s narodom, ali ga i spašavali. Prikazuje tragediju hrvatskoga naroda s braćom na različitim stranama, s krvnicima i svojim Judama koji su netom prije umakali u istu zdjelu sa svojim učiteljima, franjevcima i dobili od njih prozor u svijet znanja i znanosti, a onda ih predali mučiteljima i zločincima. Prikazuje imenom i prezimenom i krvnike i žrtve što je iznimno važno. Jer i jedni i drugi imaju ime i prezime, i lice krvnika ili lice žrtve. Zašto je važno znati svoju povijest? Ne zato da bismo bili zaključani u njoj, nego da bismo se sjećali stvari koje nam se ne smiju ponoviti jer smo kratkog pamćenja i da bismo naučili kako opet isto ne pogriješiti. Da bismo oprostili onima koji traže oprost za učinjeno zlo, ali i ne nasjedali na priče sile i moći kojima nas stoljećima plaše i

zarobljavaju u našoj svijesti. Našu povijest trebamo pisati mi, a ne oni, tuđinci i tzv. naši, koji su nas ubijali, zatvarali, predavali krvnicima, otimali našu zemlju i našu mladost, našu budućnost. Stoga je iznimno vrijedan i prijevod ove knjige na engleski jezik da bi povjesničari izvan Hrvatske mogli čitati istinu a ne krivotvorine komunističkih povjesničara, ili bolje rečeno "istoričara", koje se nisu temeljile na znanstvenim dokazima nego na partijskoj direktivi. I ne samo da bi čitali nego i razumjeli, a i pokajali se za izdaju koju su činili prema Hrvatima i drugim narodima predajući ih zločincima, tako da se Bleiburzi, Križni putevi, Srebrenice više nikada nikome ne ponove. Koliko smo naučili iz naše teške povijesti i vraćamo li uporno one čijim predcima Hrvatska nije bila na srcu, nego su je pokušavali utopiti i pretočiti u bilo koju drugu državu tvorevinu, ostavljam svakom od nas ponaosob pred svojom savješću, srcem i razumom da odgovori sam sebi i svim hrvatskim mučenicima.«

Doc. dr. sc. Hrvoje Mandić zahvalio je svima koji su mu pomogli u pisanju i istraživanju ove teme. Posebno je naglasio: »Za jugoslavenski partijski i vojni vrh s Titom na čelu – od kojega je dolazila svaka vojna zapovijed – samostan na Širokom Brijegu i franjevačka provincija općenito bili su "legitimni vojni cilj" jer se radilo o ideološkom neprijatelju kojega je trebalo uništiti. Franjevci u Hercegovini – kako su to partijski prvaci Jugoslavije u nastajanju vidjeli – predstavljali su prijetnju budućoj komunističkoj i jugoslavenskoj vlasti. Zločin prema svećenstvu zapadne Hercegovine, posebno prema franjevcima hercegovačke provincije, bio je motiviran ideološkom mržnjom prema Crkvi i svećenstvu u hrvatskom narodu zapadne Hercegovine. Istodobno, to je svećenstvo bilo intelektualna elita i duhovno vodstvo – stožer op-

stanka i prosperiteta. Pobijeni franjevci, svećenstvo i narod koji im se utjecao u tim tragičnim godinama Drugog svjetskoga rata, bio je nenadoknadv gubitak za sva vremena. Plan jugoslavenske komunističke vrhuške na čelu s Josipom Brozom Titom, po snazi terora i zločina, bio je dio šireg plana sustavnog zatamljivanja hrvatskog nacionalnog bića u ratnom i poratnom vremenu s ciljem da se hrvatstvu trajno oduzme i sama pomisao na suverenost i samostalnost. Zahvaljujući providnosti i probuđenom nacionalnom osjećaju te promišljenom državničkom vodstvu Franje Tuđmana, taj cilj ipak nije postignut.«

Gvardijan fra Slaven Brekalo u svojem je govoru objasnio proces kauze i metodologiju koju ona zahtijeva, pritom ističući važnost da razlikujemo mučenike za koje se traži da su ubijeni iz mržnje prema vjeri (*in odium fidei*) i svetce koji su plod svetačkog života po krepostima. Zatim je pojasnio, vezano za konkretno hercegovačke franjevce, nove korake u kauzi i metodologiju istraživanja i prikupljanja dokaza koja se traži da bi ona došla do svojega konačnog cilja.

Doista, još jednom se pokazalo da istina uvijek na kraju nađe put osvijetliti stradanje nedužno pobijenih franjevacu. Nakon 80 godina njihovi životi svjedoče kako je ispravno biti na strani evanđelja. To je bio i ostali puk Božji u Hercegovini doživljavajući okrutnost i svireposti zločinačkog režima koji je nanio toliko boli, stradanja i pogaženog dostojanstva nedužnim ljudima, kako franjevcima tako i vjernicima laicima u Hercegovini. Knjiga dr. sc. Hrvoje Mandića uvelike nam pomaže shvatiti povijesni kontekst vremena i zločudnu narav režima koji je desecima godina držao u tami svoje zločine ne računajući s tim da zlo ne može biti sakriveno, jer se mora jedanput suočiti sa svjetlom povijesne istine. ✍

Još jedna uspješna obrana diplomskog rada o pobijenim hercegovačkim franjevcima

Zagreb, 18. veljače 2025.

LUCIJANA KOŽUL

Na Katoličkom je bogoslovnom fakultetu u Zagrebu 17. veljače diplomirao fra Robert Cvitanović, đakon Hercegovačke franjevačke provincije. Tema rada bila je *Život, djelovanje i ubojstva sedmorice hercegovačkih franjevaca u Mostaru 14. veljače 1945.* Urađen je pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Danijela Patafte. U povjerenstvu za obranu rada bili su prof. dr. sc. Nikola Vranješ i doc. dr. sc. Jakov Rađa.

U radu su najprije obrađeni društveno-politički odnosi komunizma i Crkve, a zatim i ti isti odnosi u Hercegovini. Nakon toga detaljnije su obrađeni franjevci ubijeni u samostanu u Mostaru. Zatim su opisana i važna svjedočenja o ubojstvima franjevaca u Mostaru.

U zaključku fra Robert kaže kako je vrijeme od 1945. pa sve do 1991. bilo teško razdoblje za Katoličku Crkvu u BiH. To

je bilo razdoblje progona, križnih puteva, zločina nad katoličkim klerom, represivnih zakona, nasilnih metoda, uhođenja i manipuliranja, kao i vrijeme emigriranja

Hrvata u slobodne zemlje. Crkva u Hercegovini prošla je velik i težak križni put da bi se očuvala, bila je sa svojim narodom i zajedno patila s njim. ✍

Reagirana na izjave Vjere Andrijić

Zagreb, 22. veljače 2025.

VLATKA POLŠAK

PALATINUŠ / narod.hr /
pobijeni.info

Ovih se dana u medijima digla velika prašina zbog 101-godišnje partizanke Vjere Andrijić koja je bila među uzvanicima na ustoličenju predsjednika Republike Hrvatske Zorana Milanovića. To i ne bi bila neka vijest da se u medijima nije pojavio razgovor dotične partizanke za VIDA TV čiji je vlasnik Srpsko narodno vijeće. U tom razgovoru ona priča o svom putu u partizanima

pa tako i o borbi na Širokom Brijegu. Najzanimljiviji dio razgovora jest onaj kada partizanka Andrijić bez dlake na jeziku i trunke kajanja opisuje kako su partizani »neutralizirali«
franjevce iz Širokog Brijega.

»Mi kad smo došli u Široki Brijeg nije bilo nikoga«, započinje prisjećanje Andrijić. »Nismo imali borbu s ničim nego s crkvom. Dokle god crkva nije pala, dokle god popi nisu prestali iz crkve pucati Široki Brijeg nije pao. To sam ja svojim očima vidjela, upali su naši u crkvu i naravski zarobili... Mi smo zarobili pet, šest popova, koliko ih je bilo.«

Fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva »fra Leo Petrović i 65 subrača«, za portal Narod.hr komentirao je izjavu partizanke Vjere. »Ono što je rekla jednostavno ne može odgovarati istini. A zašto ne može odgovarati istini? Posjedujemo dokumente iz njihovih izvora. Jugokomunističkih ili partizanskih, kako god hoćemo. U Beogradu postoji dnevnik 8. dalmatinskog korpusa koji je, kao i svaka imalo ustrojena vojska iz minute u minutu, možemo tako reći, pratio što se događalo na bojišnici. Ja sam taj dnevnik čitao. Nigdje, baš nigdje nema nikakva

spomena o bilo kakvom otporu franjevacu ovdje u samostanu na Širokom Brijegu.« Fra Miljenko smatra da ovakve izjave nisu bezazlene i da ih treba dobro ispitati: »Iz ovoga je sve jasno što bi trebalo činiti. Znači, dotična osoba ovim svojim izjavama došla je do toga da bi je trebalo pozvati i ispitati koliko je sudjelovala u tome zločinu, što ona uopće zna o tome zločinu«.

Od ukupno 66 ubijenih hercegovačkih franjevaca, koje su ubili partizani,

21 ih je ubijen 7. i 8. veljače 1945. na Širokom Brijegu dok su ostali ubijeni od Mostara, Ljubuškog pa sve do Macelja. Partizani su najprije topništvom i zrakoplovstvom teško oštetili crkvu, samostan, gimnaziju i konvikt, a onda 7. veljače poubijali fratre, njih 12 koje su našli u samostanu. Ubili su ih metkom u zatiljak i zapalili u ratnom skloništu. U samostan su ušli u 8.45, a ovaj masakr su učinili oko 16.00. Te činjenice govore da je riječ o pomno smišljenoj

namjeri.

Razgovor s Vjerom Andrijić izazvao je brojne reakcije. Neki su kritizirali činjenicu da je takav sadržaj uopće emitiran na televiziji koja se financira iz javnih sredstava dok su drugi istaknuli potrebu za suočavanjem s tamnim poglavljima prošlosti.

U cijelu ovu priču uključilo se i Državno odvjetništvo Republike Hrvatske koje je pokrenulo izvide zbog izjava Vjere Andrijić. ✍

Proslava svetoga Marka u Klobuku: Blagoslov orgulja i sjećanje na sluge Božje

Klobuk, 26. travnja 2025.

LUCIJANA KOŽUL /
ljportal.com

Župa Klobuk i ove je godine svečano proslavila blagdan svoga nebeskoga zaštitnika sv. Marka evanđelista. U povodu toga župa je bila mjesto molitve, zahvalnosti i zajedništva vjernika koji su se okupili kako bi kroz misna slavlja i posebne obrede izrazili svoju vjeru i pripadnost župnoj zajednici.

Proslavi je prethodila trodnevnica koju su predvodili fra Marin Karačić, fra Tomislav Sablje i fra Ivan Landeka ml.

Središnje misno slavlje održano je u petak 25. travnja. Program je započeo u 11.00 sv. misom i blagoslovom polja na groblju Crkvina u zahvalnosti Bogu za sve darove prirode i molitvom za blagoslov plodova rada. Svečana procesija prethodila je večernjem dijelu proslave, a sveto misno slavlje predvodio je fra Ivan Marić, gvardijan samostana na Širokom Brijegu. Tom su prilikom blagoslovljene i novopostavljene orgulje. Poseban značaj slavlju dalo je spomen-sjećanje na fra Lea Petrovića i fra Marka Barbarića, dvojicu fratara rodnom iz župe Klobuk koje

su nevine ubili jugokomunisti 1945. na Širokom Brijegu. Oni nose naslov slugu Božjih od veljače kada se napunilo punih 80 godina od ubojstva franjevaca na Širokom Brijegu i kada je provincijal fra Jozo Grbeš predao msgr. Petru Paliću građu i dokument pod nazivom *Supplex*

libellus kako bi se pokrenuo postupak za proglašenje mučenicima 50 nevino ubijenih hercegovačkih franjevaca. Fra Marko Barbarić je, pak, bio brat poznatog slugu Božjeg Petra Barbarića, čije ime nosi i Nadbiskupsko sjemenište u Travniku. ✍

Fra Miljenko Stojić o Nobilu: Fratri ne da nisu pucali, već su partizane dočekali kao braću

Split, 29. travnja 2025.

VLATKA POLŠAK

PALATINUŠ / narod.hr /
pobijeni.info

U ponedjeljak 28. travnja na splitskom je županijskom sudu svjedočila 101-godišnja partizanka Vjera Andrijić. Na sud je stigla u pratnji odvjetnika Ante Nobila. Svjedočenje je bilo povezano s videom koji je u javnost dospio nakon ustoličenja predsjednika države Hrvatske Zorana Milanovića, kojemu je nazočila i partizanka Vjera. U videu je izjavila da je sudjelovala u borbama na Širokom Brijegu.

Nakon Vjerina svjedočenja na splitskom županijskom sudu, odvjetnik Ante Nobilo ponovio je kako su fratri pucali iz samostana te takoreći pravdao njihovo ubojstvo. »Smatram da je

kvalifikacija djela apsolutno pogrešna. Državno odvjetništvo tvrdi da se radilo o ratnom zločinu protiv civila. Nije točno. Fratri su pucali i sudjelovali u borbi, eventualno se može raditi o ratnom zločinu protiv ratnih zarobljenika... Čitao sam izjave franjevac iz Širokog koji smatraju da bi ti fratri trebali biti beatificirani. Ono što ja znam iz povijesti, ti fratri su sudjelovali u borbi i oni su neprijateljski vojnici i ne mogu biti beatificirani. Oni koji su mislili uporabiti gospođu Andrijić i druga sredstva pravosuđa da bi dokazivali ono što Crkva treba dokazati za svoje potrebe, mislim da su promašili.«

Ovu izjavu prokomentirao je i fra Miljenko Stojić koji vodi Vicepostulaturu za 66 ubijenih hercegovačkih franjevac u Drugom svjetskom ratu i poraću. »U maniri jugokomunističkog agitpro-

pa optužuje 12 franjevac ubijenih i zapaljenih na Širokom Brijegu 7. veljače 1945. da su pucali na partizane. Ne navodi nikakve dokaze, dok s druge strane postoji mnoštvo svjedočenja onih koji su u to vrijeme bili u samostanu (đaka i civila) da fratri ne samo da nisu pucali, nego su otvorili vrata samostana i čak rekli partizanima da ih dočekuju kao braću. Bilo je to oko 10.00, dok su ih počeli smicati jednoga po jednoga oko 16.00. Čak ni u operativnim dnevnicima brigada koje su napadale Široki Brijeg nigdje ne stoji ono što Ante Nobilo danas zna i tvrdi. Neka pruži dokaze za svoju tvrdnju onima koji su ispitivali partizanku Vjeru Andrijić i tako pomoćne doći do istine, ako te dokaze ima. Bit ćemo mu zahvalni. A ako ih nema, pravna struka zna što s njim treba učiniti«, poručio je fra Miljenko Stojić. ✍

Proslava blagdana bl. Ivana Merza u Zagrebu – Španskom

Zagreb, 10. svibnja 2025.

IKA / KTA / pobijeni.info

U subotu 10. svibnja na blagdan bl. Ivana Merza u župi koja nosi njegovo ime u zagrebačkom Španskom svečanu sv. misu predvodio je fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača« iz Širokog Brijega. A predvodio je i trodnevnicu. Na proslavi se okupio velik broj vjernika, župljana i hodočasnika. Sumisili su: vlč. Marko Čolak, upravitelj župe bl. Ivana Merza, vlč. Mato Matić, župnik župe BDM Žalosne, vlč. Ivan Vujević, župni vikar

župe Uznesenja BDM Stenjevac, vlč. Matija Slišković, domaći sin, don Robert Ćibarić iz župe sv. Vida iz Trstenog, p. Božidar Nagy, postulator kauze bl. Ivana Merza i dr. Josip Beljan.

Na početku sv. mise fra Miljenko je poručio vjernicima kako »riječ Božja daje pravu mudrost« te ih potaknuo da nastoje naučiti pravila Božja. »Tada ćemo ostaviti sve što nas koči i postati sol zemlje i svjetlo svijeta; drukčije rečeno, doći ćemo do punine života«, posvijestio je fra Miljenko.

U prigodnoj propovijedi kazao je da je bl. Ivan Merz kroz Katolički pokret i Hrvatski orlovski savez sažeo sve svoje

djelovanje u poznatom geslu: »Žrtva-Euharistija-Apostolat«. Dopisivao se i s fra Krešimirom Pandžićem, jednim od ubijenih hercegovačkih franjevac. Fra Miljenko je također vjernicima približio njegovu žrtvu, žrtvu drugih ubijenih hercegovačkih franjevac, kao i žrtvu hrvatskoga naroda. Potakao je nazočne da cijene tu žrtvu i drže ju kao svoju, kao što je i bl. Ivan Merz volio svoju vjeru i svoj hrvatski narod. »Duboko svjestan svega na samrti je svoj život prikazao Bogu za hrvatsku mladež«, kazao je fra Miljenko te dodao: »Ne treba kukati nad stanjem i svojom sudbinom. Treba zavrnuti rukave i u

skladu s okolnostima prionuti poslu. Tada plodovi neizostavno dolaze. Naši sluge Božje, naši blaženici i svetcu uče nas da ne budemo "kokoši". Mi smo "orlovi" čija je postojbina nebo! Shvatimo

li to na vrijeme napraviti ćemo velike stvari. Tomu nas neprestano uči Kraljica Mira kojoj sa svih strana dolaze i mladi i stari. U župi Međugorje otvorila je posebnu školu, školu za one koji žele

naučiti letjeti. Život nas pritišće sa svih strana, a Gospa nam neprestano govori da se ne bojimo. Ona će nas naučiti kako to pobijediti, te poput orla letjeti put nebeskih visina.«

Za kraj je fra Miljenko uputio poticaj vjernicima da promišljaju o proteklama četirima danima kojima su proslavili blagdan bl. Ivana Merza.

Mise su pjevanjem animirali župni zborovi: Dječji zbor, Zbor mladih »Put k Suncu« i Mješoviti župni zbor.

Župljani župe bl. Ivana Merza i njihovi gosti nastavili su slavlje i druženje ispred liturgijskoga prostora u organizaciji mladih župne zajednice. Okupljeni uz okrpju i pjesmu dijelili su radost i zajedništvo. ✍

U Mostaru predstavljene knjige o ubijenim hercegovačkim franjevcima

Mostar, 15. svibnja 2025.

BLJESAK.INFO / cnak.ba / pobijeni.info

Udvorani ispod zvonika u franjevačkoj crkvi u Mostaru predstavljene su dvije knjige koje svjedoče o ubojstvu hercegovačkih franjevaca u Drugom svjetskom ratu i poraću. Predstavljeni su naslovi *Krvlju opečaćeni za nebo*, koji donosi životopise šezdesetšestorice ubijenih franjevaca, te *Svjedočanstva o ubijenoj gimnaziji*, knjizi posvećenoj Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji i njezinim stradalnicima.

»Mislim da je važno govoriti istinu. Istina je mnogo puta bolna, ali vjerujemo Isusovim riječima da će nas jedino istina osloboditi. I drugo, što je veoma važno, jest ono što je sveti Ivan Pavao II. govorio u mnogim prigodama da sjećanjem, odnosno pamćenjem, ne

probudujemo u sebi želju za osvetom, nego zapravo u tom sjećanju i u tom pamćenju nastojimo izvući pouku za budućnost, odnosno u primjeru tih ljudi prepoznati kako se danas na najbolji mogući način može živjeti ta vjernost Isusu Kristu i Crkvi«, rekao je biskup Petar Palić.

Knjige je predstavljao i fra Jozo Grbeš koji je kazao kako je važno zabilježiti povijest i boriti se protiv zaborava. »To naša braća rade već dosta godina i ova knjiga je tome svakako pečat. Imamo na jednom mjestu priču o svoj šezdesetšestorici naše ubijene braće. Ja sam to spominjao u nekoliko navrata. Veljača je jako mučna za našu provinciju. Njih polovica ubijena je u veljači i za njih ne znamo ni danas gdje su pokopani. Mislim da je važno zabilježiti sjećanje na te nevine ljude.« Za knjigu *Svjedočanstva o ubijenoj gimnaziji*

fra Jozo je rekao: »To su ljudi koji su bili svjedoci toga vremena i koji su bili živi početkom 90-ih godina, tako da su u ovoj knjizi zapisana njihova svjedočanstva i sjećanja iz gimnazije koju su pohađali. Oni govore o svećenicima koji su bili profesori u gimnaziji toga vremena, te su to dragocjena iskustva i to je dragocjena knjiga. Na pitanje može li se u ovim knjigama ispraviti povijesna nepravda, fra Jozo Grbeš je rekao da je na ovom podneblju jako puno nepravde. »Ova je zemlja natopljena kostima i krvlju nevinih ljudi svih nacija. I nas je to pogodilo. Puno je toga zla prošlo zemljom kroz posljednjih sto godina i duže, tako da je naša obaveza boriti se za istinu i za pravednost te kazati istinu.

Knjige su uz biskupa Petra Palića i provincijala fra Jozu Grbeša predstavljali i fra Ante Marić, dr. sc. fra Robert Jolić te dr. sc. Ivica Šarac. ✍

Široki Brijeg: Predstava *Dide, pobiše nam fratre* oduševila gledatelje

Široki Brijeg, 15. svibnja 2025.

vrisak.info

U prepunoj dvorani Zavoda Svete obitelji u Širokom Brijegu (Purinska) u četvrtak 15. svibnja u sklopu manifestacije »Briješka zvona« u povodu obilježavanja 80. obljetnice mučeništva hercegovačkih franjevac izvedena je potresna predstava *Dide, pobiše nam fratre*. Predstava, koju izvedu amaterski glumci, trećari i framaši, pod vodstvom fra Dane Karačića, ponovno je uprizonjena pred brojnim gledateljstvom te je duboko dirnula sve nazočne. Snažna gluma, prateći filmski isječci i emotivna radnja izazvali su jake osjećaje i oduševljenje gledateljstva koje je izvedbu ispratilo velikim pljeskom.

Autorica teksta predstave je prof. Mirela Lovrić, a filmske isječke koji prate izvedbu pripremio je Gojko Jelić. Radnja je smještena u Hercegovinu 40-ih godina prošloga stoljeća i donosi izvoran prikaz života, stradanja i vjere jednoga naroda u teškim vremenima. U predstavi se spominju imena svih 66 ubijenih hercegovačkih franjevac i

mjesta njihova ubojstva, a gledateljstvo je posebno dotaknuo dirljiv dijalog između djeda i unuka.

Na kraju izvedbe autorica predstave Mirela Lovrić uputila je zahvalnost nazočnima na dolasku, kao i svakom članu koji je sudjelovao u izvedbi, posebno istaknuvši doprinos franjevac, framaša i trećara. Naglasila je činjenicu da su svi tekstovi po istinitom događaju iz svjedočanstava koja se prenose, kao i iz zapisa koje imamo.

Prigodnim riječima okupljenima se potom obratio i duhovni asistent Frame fra Ivan Crnogorac. Zahvalio je svima na dolasku te prenio poseban pozdrav i blagoslov fra Dane Karačića koji se trenutno nalazi na liječenju.

Ova izvedba još je jednom potvrdila koliko je važno kroz umjetnost očuvati sjećanje na žrtve i svjedoke vjere. Predstava *Dide, pobiše nam fratre* zaista je snažan kulturni i duhovni doprinos zajednici. ✍

Franjevci iz Bosne i Hercegovine posjetili Macelj

Macelj, 9. lipnja 2025.

IKA

Svećenici i bogoslovi, članovi Franjevačke provincije Svetoga Križa – Bosne Srebrene i Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja BDM u subotu 7. lipnja posjetili su Macelj. Euharistijsko slavlje u crkvi Muke Isusove predvodio je provincijal Bosne Srebrene fra Zdravko Dadić, a suslavili su generalni

vikar fra Janko Ćuro, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš, vicepostulator 66 ubijenih hercegovačkih fratara i dopredsjednik Udruge »Macelj 1945.« fra Miljenko Stojić te drugi svećenici.

Fra Zdravko Dadić u propovijedi je istaknuo strahote maceljskih stradanja u svibnju i lipnju 1945. te spomenuo sedmoricu redovnika provincije Bosne Srebrene, kao i druge svećenike i bogo-

slove, koji su tada ubijeni.

Nakon sv. mise održana je zajednička molitva i zapaljene su svijeće ispred grobnice gdje leže posmrtni ostatci spomenutih žrtava.

Potom je uslijedio zajednički posjet Lepoj Bukvi i jami IV. D. iz koje su 1992. ekshumirani posmrtni ostatci svećenika, bogoslova i sjemeništaraca. Nikada prije toga nije se okupio toliki broj redovničke subraće iz franjevačkih

provincija iz Bosne i Hercegovine čiji su prethodnici kao žrtve na stratištu Lepa Bukva završili svoj životni put u noći s 4. na 5. lipnja 1945.

Dopredsjednik Udruge »Macelj 1945.« Damir Borovčak i član prof. Stjepan Varjačić pojasnili su kronologiju zločina i događaja iz 1945., kao i ulogu objekta tzv. »Titovog lovišta« u počinjenju tih strašnih zločina. Naglasili su činjenicu da su poubijani svećenici već prilikom upisa u Franjevačku kroniku u Krapini, u vremenu događaja stradanja, upisani kao Veri martyres pro fide et patria (*Pravi mučenici za vjeru i domovinu*).

Nazočnim svećenicima i bogoslovima podijeljena je knjižica *Maceljski mučenici*, najnovije izdanje Udruge »Macelj 1945.«.

Studenci: Fra Miljenko Stojić, vicepostulator, na devetnici Presvetom Srcu Isusovu

Studenci, 19. lipnja 2025.

LUCIJANA KOŽUL

U srijedu 18. lipnja u župi Presvetog Srca Isusova u Studencima započela je devetnica u čast Presvetom Srcu Isusovu, zaštitniku župe. Prvu večer devetnice predvodio je fra Miljenko Stojić, vicepostulator postupka mučeništva »fra Leo Petrović i 65 subrača«.

U svojoj propovijedi fra Miljenko se osvrnuo na važnost osobnog obraćenja te kako je ova jubilara godina pravo vrijeme za to. »Kako bi dobro bilo kada bismo poslušali svoju Crkvu i prionuli zadatku! Obnovili bismo se i kao pojedinci, i kao obitelj, i kao narod. A znamo da je to itekako potrebno. O svemu tomu govori nam i pobožnost Presvetom Srcu Isusovu. Duhovni pisci kažu da ju se može slaviti na više načina, a svima njima je zajedničko da se posve-

timo osobno i da posvetimo svoje obitelji. To će onda posvetiti i naše društvo, bez obzira na sve poteškoće u njemu. Imamo li zaista snage početi ili nastaviti neumorno raditi na sebi? Ne u onom smislu kako nam to govore mediji, nego u onom smislu kako nam govori Bog i naša Crkva. Stanje naše nutrine puno je važnije od stanja našega novčanika. Znaju to dobro naše obitelji. Uspijevale su se održati na životu i u onim teškim vremenima kada je izgledalo da je sve propalo, da je ugašeno životno svjetlo. Ali vjerovali su svome Bogu i dizali se kao feniks iz pepela. ... To su nam pokazali i pobijeni hercegovački franjevci. U onom trenutku kada se trebalo odlučiti znali su što im je činiti. Nudili su im da pogaze križ i nitko ih ne bi dirao, bili bi čak i nagrađeni. No, nisu htjeli i njih je 50 nedavno proglašeno slugama Božjim te će biti spominjani, kao i drugi, dok je

svijeta i vijeka. Njihovim progoniteljima ostat će samo vječna sramota. Među tim slugama Božjim koji su dali svoj život za vjeru u Isusa Krista, odnosno kao mučenici prešli su u njegovo kraljevstvo, ima i onih iz ove vaše župe: fra Andrija Jelčić, fra Alojzije Lujo Milićević, fra Nenad Pehar i fra Radoslav Vukšić. A iz ove naše Hercegovine ubijeno je i 14 biskupijskih svećenika te č. s. Regina Milas. Nisu nažalost ubijane samo crkvene osobe. U Drugom svjetskom ratu i poraću napravljen je genocid nad našim narodom. Samo iz ove naše Hercegovine ubijeno je više od 20.000 osoba, a iz ove vaše župe 259. Tome je prethodilo tursko vrijeme pa Prvi svjetski rat s 54 žrtve, prva Jugoslavija, nedavno Domovinski rat s devet žrtava. Trebalo je to izdržati na svojim plećima i doći do ovoga današnjega vremena. Svima palima, u suglasju s našom kršćanskom vje-

rom i civilizacijskim dostignućima, na Memorijalnom centru Groblje mira podižemo pojedinačne križeve s njihovim imenima i nužnim podacima. Želimo ih se sjećati, želimo ih iščupati iz raznih jama, jaraka, drugih nedostojnih mjesta te ih s poštovanjem pokopati u njihova groblja ili barem simbolično ako ne

znamo gdje su zapravo završili. Svojim dolaskom na Groblje mira molimo se kao zajednica, kao narod, za pokoj njihovih duša te se napajamo vjerom i domoljubljem koji su ih nosili.« Još je dodao: »Možemo zaključiti u skladu s današnjim psalmom. Bit će blago čovjeku koji se boji Gospodina. Njegovo

potomstvo na zemlji bit će moćno. Na njegovu pravednu pokoljenju počivat će blagoslov.«

Pristigli župljani i hodočasnici ispunili su svetište. Poslije sv. mise neki su se zanimali kako i njihova obitelj može na Memorijalnom centru Groblje mira podići križ za svoga ubijenoga. ✍

Široki Brijeg dobio najveće orgulje u BiH: Glas 66 fratara kroz 5.005 svirala

Široki Brijeg, 21. lipnja 2025.
vrisak.info

Na Širokom Brijegu 20. lipnja svečano su blagoslovljene nove orgulje u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije. One su monumentalan glazbeni instrument te trajni zvučni spomenik na 66 ubijenih hercegovačkih franjevaca. Nove orgulje u Širokom Brijegu najveće su u BiH, a u hrvatskom narodu druge su najveće, odmah iza orgulja zagrebačke katedrale.

Ideja o postavljanju spomen-orgulja rodila se još prije dolaska fra Ivana Marića u Široki Brijeg kada je tadašnjem provincijalu fra Miljenku Šteki izložio prijedlog o izgradnji orgulja koje bi slavile vjeru, glazbu i sjećanje. Fra Ivan Marić je u međuvremenu došao za gvardijana na Širokom Brijegu i nastavio provoditi tu ideju. Taj je prijedlog u međuvremenu sazio, a posljednje četiri godine konkretno se razvijao i priveden je vrhuncu upravo uoči 120. obljetnice izgradnje crkve i 80. obljetnice ubojstva hercegovačkih fratara.

Nove orgulje izradila je renomirana slovenska radionica Škrabl d.o.o. iz Rogaške Slatine. Imaju čak 66 registara, simbolično po jednog za svakog ubijenog fratra, te ukupno 5.005 svirala, od kojih su najveće svirale visoke deset

metara, a najmanje jedva pet milimetara. U projekt je utkano više od 700.000 dijelova, a razrađen je na čak 1.300 kvadratnih metara crteža.

Na tehničkoj primopredaji 22. svibnja sudjelovali su vodeći stručnjaci radio-nice Škrabl, a fra Ivan Marić, gvardijan širokobriješkog samostana, preuzeo je jamstvo u ime zajednice. Stare orgulje iz 1964., koje su nekoć služile u crkvi sv. Franje u Čapljini, darovane su župi u Klobuku, kao simbol duhovne povezanosti i kontinuiteta. Svečanost crkvenoga blagoslova novoga instrumenta predvodio je mjesni biskup dr. Petar Palić, a sumisio je provincijal hercegovačkih franjevaca fra Jozo Grbeš, kao

i mnoštvo hercegovačkih franjevaca i svećenika. Biskup je u svojoj propovijedi naglasio: »Svi koji su pridonijeli ovom projektu zgnuli su sebi blago, ne stvarno, nego duhovno.«

Nakon sv. mise slijedio je nastup Daniela Rotha iz Francuske, jednog od najpoznatijih europskih orguljaša čiji je koncert pokazao sve zvučne mogućnosti instrumenta. Prikazan je i dokumentarni film o izgradnji orgulja, koji je nazočne ostavio bez riječi, ali s dubokim osjećajem poštovanja.

Nove će orgulje trajno obogaćivati liturgiju, kulturu i identitet Hercegovine te postati nova točka glazbene i duhovne izvrsnosti u BiH i šire. ✍

Iz sadržaja

IZ LJETOPIISA	4
ISTRAŽIVANJA	28
STRATIŠTA	41
POBIJENI	47
GLAS O MUČENIŠTVU	52
NATJEČAJ	55
IZ VICEPOSTULATURE	58

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva »Sluge Božje fra Andrija Topić i 49 braće«, XVIII., 2 (34), Široki Brijeg, srpanj – prosinac, 2025.
Broj zaključen 30. lipnja 2025.

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

LEKTURA I KOREKTURA:
Zdenka Leženić

ADRESA:
Kard. Stepinca 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

VEZA:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

GRAFIČKI PRIJELOM I TISAK:
FRAM-ZIRAL, Mostar

GLASILO IZLAZI POLUGODIŠNJE:
siječanj i srpanj
Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

CIJENA POJEDINOG PRIMJERKA:
3 KM; 1,5 EUR

GODIŠNJA PRETPLATA (\$ POŠTARINOM):
BiH 9 KM; HR i EU 10 EUR; CH 10 CHF; SAD 15 USD;
Canada 16 CAD

SLANJE PRETPLATE, DOBROVOLJNIH PRILOGA....:
a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar; Korisnik: Hercegovačka franjevačka provincija; Svrha: prilog Vicepostulaturi
tekući račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

Urednikova riječ

FRA MILJENKO STOJIC

Dragi čitatelji!

Kao što ste već čuli, ili ste primijetili na naslovnici, započeli smo kauzu mučeništva »Sluge Božje fra Andrija Topić i 49 braće«. Zbog čega smo to učinili, možete čitati na stranicama ovoga glasila.

Neizmjereno smo zahvalni Bogu da je konačno do toga došlo. Ujedno je to znak da smo, gledajući ljudski, skupili sva moguća svjedočanstva i dokumente o 66 ubijenih hercegovačkih franjevaca. Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« na početku, tako reći, nije imala ništa. Započela je u Mostaru, preselila se na Humac da bi konačno došla u svoje prirodno okruženje na Široki Brijeg, odnosno središnje žrtvoslovno mjesto Hercegovačke franjevačke provincije. Trebalo je početi od ništice i stvarati bazu podataka na kojoj će se poslije temeljiti biskupijska i rimska dionica postupka mučeništva. Uz to je trebalo pronaći i proučiti literaturu koja objašnjava kako se sve to radi. Htio bih zbog toga sada zahvaliti svima onima koji su sudjelovali u tome: svjedoci, suradnici, dobročinitelji... U tu svrhu svakog 7. u mjesecu ovdje na Širokom Brijegu za njih slavimo sv. misu. Drago mi je da smo zajedno u svemu ovome jer to dokazuje našu povezanost i ispravnost ovoga našega hoda.

Završena je, dakle, prva dionica, ona na razini Provincije ili istražna dionica. Uskoro ćemo objelodaniti i molitvu za uzdizanje na oltar 50 hercegovačkih franjevaca, slugu Božjih. To ne znači da ćemo ostale gurnuti u stranu. Istražujemo i dalje što se točno s njima dogodilo te ako uspijemo prikupiti potrebnu građu, onda ćemo i za njih pokrenuti postupak mučeništva. Mi osobno smatramo da su oni otišli takvim putem, ali naše uvjerenje nije dovoljno. I dobro je da je tako. Stoga nemojmo podliježati vremenskim rokovima. Važno je da sve ide svojim tijekom i da duhovno rastemo zajedno s njim.

Zbog skupih poštanskih usluga prisiljeni smo od sljedećega broja povećati cijenu glasila na 4 KM. Ono će, naravno, unatoč troškovima i dalje stizati svima koji ga žele.

Nezaslužena je čast sudjelovati u ovome. Zar ne?

Mir vam i dobro!

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

»Prema odredbama vrhovnog svećenika Urbana VIII., zabranjeno je da sluga Božji, bez prethodnog dopuštenja Svete Stolice, bude predmetom javnoga crkvenog štovanja. Te odredbe nipošto ne priječe privatnu pobožnost sluzi Božjem, niti spontano širenje njegova glasa svetosti ili mučeništva i znakova. (čl. 117, § 1. i 2.)

Ako nije pronađeno nepropisno štovanje, biskup ili njegov ovlaštenik pristupa sastavljanju izjave o neiskazivanju štovanja, tj. izjave kojom se potvrđuje da se odluke Urbana VIII. poštuju. (čl. 119, § 1.)«

Iz Upute Majka Svetaca